

RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA

N. 9
Novembre
Desembre
2021

**RELÍQUIES DE LA DINASTIA
CATALANOARAGONESA**

RELÍQUIES AL TERRITORI
La Garrotxa (i 3)

RELIQUIARIS
Arques dels Cossos Sants de Manresa

**EL TRESOR DE CA
L'ADROGUER**

MISCELLÀNIA
Relíquies de beats de la Guerra
Civil, de sant Pere Almató,
de santa Amància,
de sant Iscle i santa Victòria

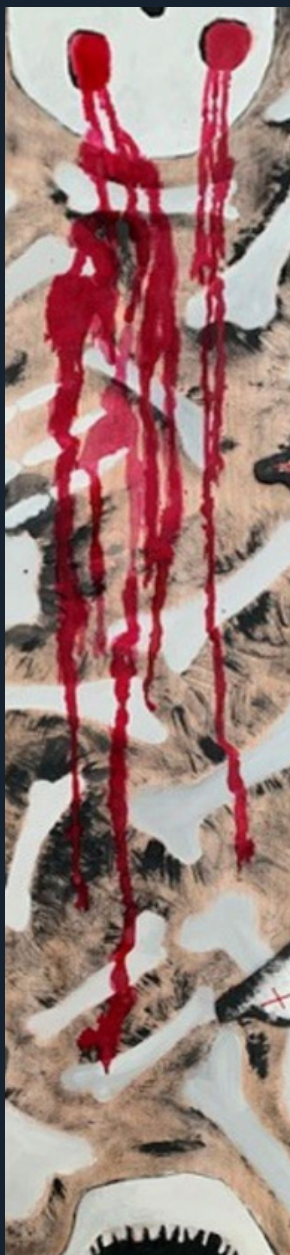
Amb les seccions habituals

**I ADJUNT, EL PRIMER DELS
TRÍPTICS PER VISITAR
RELÍQUIES**

SUMARI

Editorial

p. 3

Dossier: RELÍQUIES DE LA CORONA CATALANOARAGONESA

RELÍQUIES DE SANTA ELISABET DE PORTUGAL O D'ARAGÓ

p. 4

Relíquies al territori: LA GARROTXA (i 3)

p. 7

ALGUNES COLLECCIONS DE RELÍQUIES A L'ILLA DE MALLORCA

p. 12

Reliquiari: LES ARQUES DELS COSSOS SANTS DE MANRESA

p. 20

EL TRESOR DE CA L'ADROGUER

p. 23

MisceHània

p. 31

- RELÍQUIES DELS BEATS DE LA GUERRA CIVIL
- RELÍQUIES DE SANT PERE ALMATÓ
- ISCLE I VICTÒRIA, RELÍQUIES CORDOVESES A CATALUNYA
- EL COS DE SANTA AMÀNCIA

Relíquies són notícia

p. 48

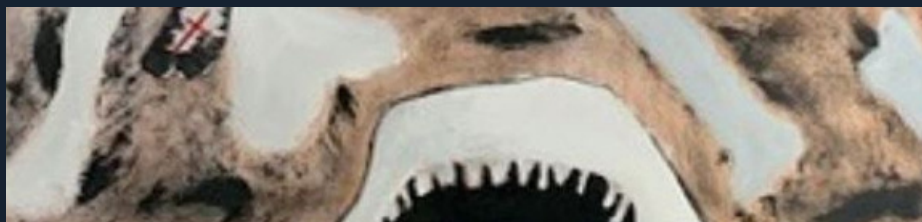
Agenda

p. 51

Santoral tradicional català

p. 50

A la coberta:
Collage "Ossos",
original de
Montse Ginesta
Disseny de
Blanca Hernández"

NOTA D'AGRAÏMENT:

Agraeixo la col·laboració de Montse Ginesta i de Blanca Hernández en la confecció de la coberta

COMTES I REIS PERÒ NO SANTS

Les dinasties regnants d'Europa medieval van procurar que, entre els seus avantpassats, hi hagués un sant o una santa. Els mèrits per ser-ho podien estar molt lluny del model de bon cristià però s'exercia tota la influència possible per aconseguir el reconeixement. Tenir un sant a la família semblava garantia d'una complicitat intercessora amb la divinitat i, també, un prestigi.

A mesura que l'aprovació va quedar exclusivament en mans dels papes de Roma i la seva cúria, sobirans dels Estats Pontificis, la decisió d'admetre nous sants s'apartava de criteris estrictament religiosos per acollir criteris polítics. D'algunes monarquies medievals geogràficament properes, es poden esmentar diferents canonitzacions que encara perduren en el santoral: Eduard d'Anglaterra (~1003 – 1066) canonitzat el 1161, Lluís IX de França (1214 – 1270) canonitzat el 1297, o Ferran III de Castella-Lleó (1199 – 1252) canonitzat el 1671, entre d'altres.

Els motius d'aquesta manca de sants, nomenats oficialment, molt probablement es troba en els enfrontaments directes entre la dinastia catalanoaragonesa i els pontífexs romans; aquests darrers, en el seu paper monarques dels Estats Pontificis, van jugar amb una doble estratègia, política i espiritual, que no va afavorir els interessos catalans. Hi ha dos exemples ben evidents. Pere I (1117 – 1213), anomenat curiosament el Catòlic, es va veure implicat en la lluita contra la croada albigesa promoguda pel papa Innocenci III i portada a terme per les tropes franceses per eliminar els adeptes al catarisme; el comte català, amb l'objectiu de preservar les possessions occitanes, va acollir en vassallatge els senyors de les terres nord-pirinenques i els va defensar militarment fins a perdre la vida a la batalla de Muret.

Més contundent va ser el protagonisme de Pere II el Gran (1240 – 1285) que, en l'ocupació de Sicília i d'altres terres del sud d'Itàlia, es va enfrontar al papa Martí IV i al seu aliat el príncep francès Carles d'Anjou. El pontífex va excomunicar Pere que, en vida, no va ser readmès entre els fidels catòlics. No deixa de ser interessant que, segons la llegenda ben arrelada, les tropes catalanes comandades per un excomunicat van rebre l'ajuda de tot un sant, sant Narcís, i les seves mosques. I també mereix atenció que, disset anys després de la seva mort, el seu cos va ser traslladat a un sepulcre que encara llueix al monestir de Santes Creus amb una estructura que recorda els reliquiars gòtics, com el de sant Martirià de Banyoles o sant Patllari a Camprodon.

Joan Arimany i Juventeny

Tomba de Pere II el Gran al monestir de Santes Creus

RELÍQUIES DE LA CORONA CATALANOARAGONESA

Redacció.- Fins a la baixa edat mitjana, les canonitzacions es feien per aclamació popular. A partir del segle XI, la facultat per declarar sants va passar a ser atribut exclusiu dels papes de Roma. Les grans famílies i col·lectius religiosos van procurar que un dels seus membres fos nomenat sant o santa. Això refermava la seva autoritat. Ho van fer els grans monestirs, els ordes religiosos, les grans ciutats, amb els seus fundadors i, evidentment, les dinasties regents.

Malgrat aquesta afirmació, la corona catalanoaragonesa va ser de les poques famílies en ocupar tron a l'Europa medieval que no van comptar amb una persona canonitzada ni tampoc cap beatificat o beatificada.

Un precedent, si es vol considerar d'aquesta manera, de monarques o familiars propers al territori català es troba en la figura de sant Ermenegild o Hermenegild (564 – 585). Fill del rei Leovigild i germà del també rei Recared. Després de convertir-se al catolicisme, es va rebel·lar al sud de la península Ibèrica contra el seu pare, que mantenia la religió arriana. Aquest fet el va fer considerar “màrtir del catolicisme” i canonitzat pel papa Gregori el Gran.

Reis: beats i sants catalans sense reconeixement oficial

D'entre els comte-reis de la corona catalanoaragonesa només dos han obtingut una consideració pròxima a la beatificació o canonització: Ramon Berenguer IV el Sant i Jaume I el Conqueridor.

Tomba de Guifré el Pelós al monestir de Santa Maria de Ripoll

El comte Ramon Berenguer IV (1113 – 1162) va merèixer el títol oficiós de ‘sant’; aquest adjectiu, com es va fer amb molts d’altres dels comtes i comte-reis catalans, definia en certa mesura el seu caràcter i el record que va deixar del seu exercici, però en cap cas va representar un títol oficial. La commemoració del seu enterrament a Ripoll, recollia l’esmentat Riber, constava en el martirologi del monestir de Santa Maria.

Carles de Viana (1421-1461), fill de Joan II de Catalunya-Aragó, ocasionalment va rebre veneració, enmig de la fama que el feia víctima de la seva madrastra.

La figura de Jaume I el Conqueridor (1208 – 1276) ha estat considerat, en algun moment, com a beat, segurament en l’accepció que significa ‘molt religiós i pietós’. Aquesta atribució es devia, especialment, a la seva intervenció en la fundació de l’orde de la Mercè. Jaume, el 1218 i juntament a dos sants oficials, sant Pere Nolasc i sant Ramon de Penyafort, en fundar l’orde mercedari. No consta, però, en cap

santoral de l'orde, a excepció d'un que es va elaborar a inicis del segle XX, pel P. Amerio Sancho, mercedari de Castella. En el segle XVII es van fer diverses gestions per canonitzar-lo però alguns aspectes de la seva biografia ho van desaconsellar. Curiosament, però, de Jaume es conserva (i en la forma que es faria) allò que es tindria com a relíquia. Després de l'exclaustració i abandonament de Poblet per la comunitat de monjos, es van dur a terme les labors adients per a la salvaguarda dels béns més preuats. Entre aquests hi havia el panteó reial. L'arqueòleg tarragoní Bonaventura Hernández Sanahuja va assumir l'encàrrec. De la caputxa de l'hàbit del "conqueridor" en va conservar alguns cabells. L'any 1923, dins d'un artístic joell d'argent i esmalt, obra de Joaquim Cabot, se'n va fer donació a l'Orfeó Català. La societat coral la va dir penjada a la seva senyera. La publicació Catalunya gràfica es va fer ressò dels discursos pronunciats a l'acte d'acceptació.⁽¹⁾

Santes i beates oficials relacionades amb la dinastia

Els únics casos de familiars de la dinastia catalanoaragonesa que han estat canonitzats o beatificats són del gènere femení. És especialment destacable la branca vinculada amb la nissaga regnant a Portugal. Ben prolífica en beates va ser la unió de Dolça de Barcelona, filla de Ramon Berenguer IV amb el rei Sanç I de Portugal. D'aquest matrimoni en va néixer tres religioses que van ser declarades beates: Sança (1180 – 1229) [festa: 11 d'abril], Teresa (1181 – 1250) [festa: 17 de juny] i Mafalda (~1190 - ~1256) [festa: 1 de maig] que va arribar a ser reina de Castella. Les dues primeres van ser beatificades per Climent XI, el 13 de desembre de 1705, i la tercera per Pius VI, el 27 de juny de 1793. Teresa consta com a santa en la versió actual del *Martirologi romà*.

A santa va arribar la filla de Pere II el Gran, Elisabet (1271 – 1336), que es va casar amb el rei Dionís de Portugal i és tractada en aquest número de la revista. De la branca provençal, però amb regnat a Anglaterra per casament amb Enric III, en destaca Elionor de Provença (1223 - 1272), que era besneta d'Alfons i reconeguda com a santa per Bonifaci VIII.

Nota:

1 "Els cabells del rei En Jaume en la senyera de l'Orfeó Català", *Catalunya gràfica*, n. 57, 1 de març de 1923, [s.p.]

Reliquiari de Jaume I El Conqueridor

RELÍQUIA DE SANTA ELISABET DE PORTUGAL O ELISABET D'ARAGÓ

Una petita estella de la caixa mortuòria de santa Elisabet és el testimoni de la persona canonitzada més propera a la dinastia medieval catalanoaragonesa. Filla de Pere II el Gran, duia el nom d'Elisabet d'Aragó i de Sicília (1271, Saragossa o Barcelona - 1336, Estremoz, Portugal).

L'any 1288 es va casar amb el rei Dionís I de Portugal. Com a reina va visitar Catalunya diverses vegades. El 1320 va fer una estada a Poblet. Un cop vídua, cinc anys després, es va retirar al monestir de Santa Clara de Coïmbra on es va fer monja clarissa i on va viure amb gran mostres de virtut, dejuni i penitència. Feia freqüents mostres de caritat cap als més necessitats. Jean Coisset recollia la llegenda que duia diners amagats a la falda per lliurar-los als pobres i que es van convertir en roses quan va descobrir-la el seu marit (1). Per la seva banda, Louis Réau explicava que el dejuni l'havia debilitat fins a l'extrem que el seu confessor li va recomanar beure vi, que li proporcionaria més aliment; tot i la seva insistència en prendre només aigua va provocar que, un dia, miraculosament, aquesta esdevingués vi (2).

El capvespre del 4 de juliol de 1336 va morir a Estremoz. La fama de santedat que ja tenia en vida es va ratificar en mort quan, en el trasllat cap al convent de Santa Clara de Coïmbra, on havia ordenat que fos enterrada, es van produir fets inexplicables. La distància a recórrer enmig de la calor d'estiu, malgrat les mesures preses, presagiava un recorregut gens plàcid. El cos, embolcallat dins un fèretre de fusta, desprendria la fortor produïda per la descomposició. Els participants al seguici, però, van poder sentir com de la caixa mortuòria en sorgia una fragància i una aroma ben lluny de la temuda pudor. L'olor de santedat va acabar de convèncer els seus acompanyants que duïen les relíquies d'una santa. La tradició explica que en tot

Relíquia de santa Elisabet. Fusta de la seva tomba

el trajecte fins a Coïmbra, una vegada s'havia divulgat el pas de la processó, es van produir miracles. Arribats al lloc de l'ofici de l'enterrament, molts dels presents, vilatans de la ciutat, s'apropaven al túmul per aconseguir relíquies, ja fossin bocins de la tela o la fusta del mateix fèretre.(3)

La devoció per la reina va ser reconeguda amb la beatificació aprovada pel papa Lleó X, el 1516, i la posterior canonització per Urbà VIII, el 1625. Ha estat venerada, especialment, a Portugal amb el nom popular de Rainha santa.

El 1616, la devoció es va estendre a tota la corona catalanoaragonesa. La tradició diu que era protectora dels homes d'armes catalans. En el Compromís de Casp, després de ser invocada i aconsellar que fos Jaume II d'Urgell el successor de la corona, no es va escollir aquesta opció i se li va retirar el patronatge. Des d'aleshores, es diu, que els exèrcits catalans no van guanyar cap més batalla.(4)

Notes:

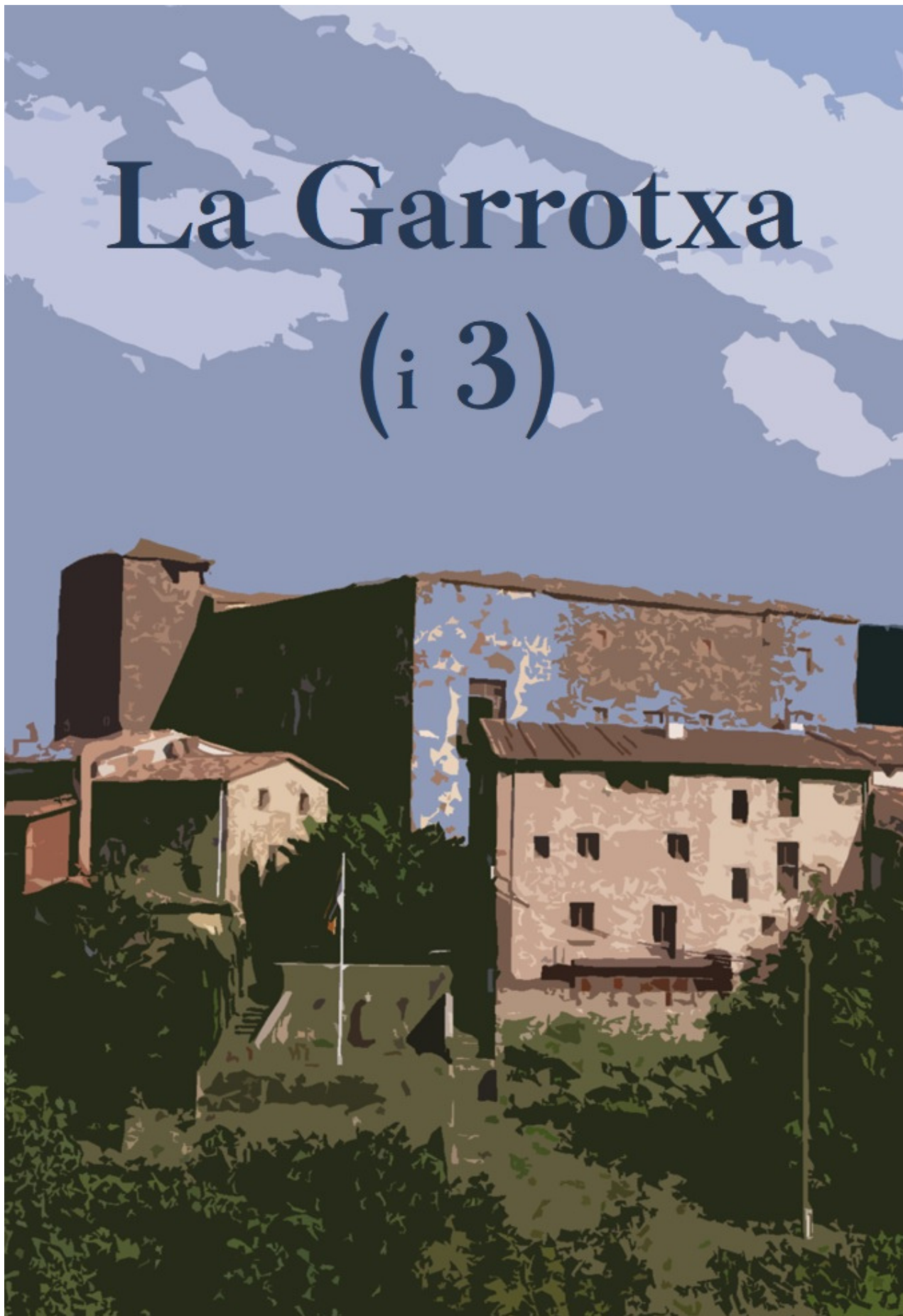
1 Coisset, Jean. *Año cristiano*. Madrid: Viuda de Rodríguez; J. F Farrés i Cia, 1886, v. 4, p. 174

2 Réau, Louis. *Iconografía del arte cristiano*. Barcelona: Ediciones del Serbal, 1998, v. 7, p. 128.

3 Pero-sanz, *Santa Isabel: reina de Portugal*. Madrid : Palabra, 2011, p. 185-186

4 Amades, Joan. *Costumari català: el curs de l'any*. Barcelona: Salvat, 2001, v. 4, p. 472

La Garrotxa (i 3)

RELÍQUIES AL TERRITORI

El territori de la Garrotxa, amb una notable quantitat de temples parroquials, capelles, oratoris particulars i altres edificis de culte catòlic, havia recollit en la seva història una diversitat de relíquies de sants molt important. Més enllà dels casos tractats en els dos números anteriors d'aquesta revista, i sense pretendre ser una exposició exhaustiva, aquest article conté un cert nombre de restes sacres que havien adquirit la seva corresponent significació.

El cos de sant Teòfil

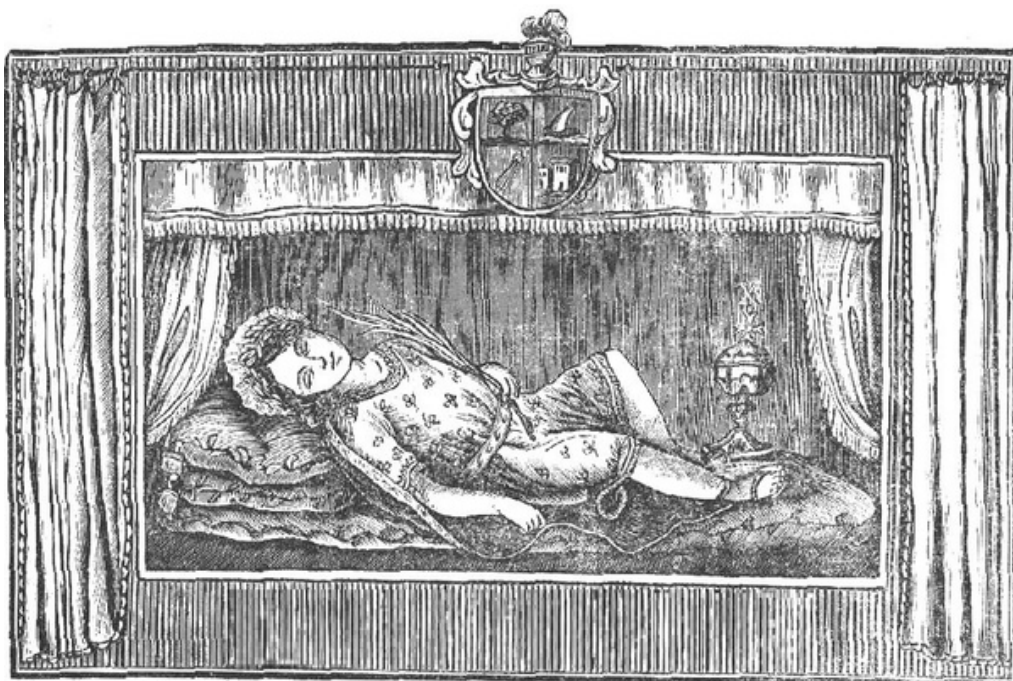
El Noguer de Segueró és una gran masia situada al municipi de Beuda, a un vessant del massís del Mont. Des de principis del segle XIII fins al XIX va ser propietat de la mateixa família, que la va engrandir amb grans propietats. Té una capella neoclàssica dedicada a sant Teòfil, el cos del qual hi era venerat.

De les converses mantingudes en la seva recerca, Rosa Lluch va recollir la informació sobre el sant: "L'any 1848, la família del Noguer va aconseguir tenir les relíquies d'un màrtir romà, sant Teòfil, i des de llavors les va custodiar en aquesta capella de la casa fins que van ser cremades durant la Guerra Civil, del 36-39. [...] La memòria oral atribueix a Sant Teòfil un miracle durant el primer terç del segle xx: un nen o una nena muda d'uns 5, 12 o 14 anys de Can Valent de Maià de Montcal va

començar a parlar després que la seva mare el prometés a Sant Teòfil i el portés a visitar-lo. Al cap de poc temps, ja parlava".

Es tractava d'un corposanto extret el 1848 de les catacumbes de Priscilla, cementiri romà-paleocristià que es troba a la Via Salària de Roma. Les restes s'atribuïen a un jove cristià i així es va recollir en els goigs i estampes que se li van dedicar des de la seva arribada a la masia el 9 de març d'aquell any. Se'l va col·locar en una gran arca que, com se solia fer a l'època, presidia la capella. Ho expliquen les estrofes de l'entrada i final dels goigs que, ben aviat, se li van dedicar:

*Dins la urna depositat
Venerem tots sanch y cos
De Teófilo, noy dítxós,
En tot temps nostre advocat.*

Estampa dels goigs dedicats a sant Teòfil

RELÍQUIES AL TERRITORI

Riudaura: relíquies de sant Marçal i sant Climent

L'església de l'antic monestir benedictí de Santa Maria de Riudaura venerava la mà de sant Marçal que havia tingut capella pròpia, avui seu de l'Ajuntament. Una estrofa dels seus goigs explica com era el reliquiari: "*Goigs del gloriós Sant Marsal del que se venera una reliquia en sa Iglesia situada en la Vila de Riudaura Bisbat de Gerona.*"

*Riudaura té en mà de plata
un rich anell colocat,
ahont veu reliquia grata
de vostre cos venerat;
sa dítxa y gloria total
es tenir Ma tant potent,
valeunos contínuament
Patró nostre Sant Marsal.*

Aquesta relíquia ja era present a l'església l'any 1650, juntament amb altres peces d'ús litúrgic com una veracreu de plata sobredaurada, una veracreu petita de plata i un reliquiari amb diverses relíquies. (19) La importància d'aquesta relíquia, més enllà de la seva significació religiosa, va quedar fixada en el mateix emblema heràldic de la població. Actualment, l'escut és descrit amb els termes següents: "Escut caironat: d'or, una mà de gules contornada i en faixa; el peu ondat faixat d'atzur i d'argent. Per timbre, una corona de poble". Fins el 2003 la mà era de color de plata, recordant fidelment el material del reliquiari.

Escut de Riudaura amb la representació del reliquiari de sant Marçal

L'església parroquial tenia, també, una relíquia de sant Climent. En aquest cas, es tractava de les restes del seu braç, tal com s'explica als *Goigs del gloriós mártir sant Clement, del qual se venera una insigne reliquia en la iglesia Parroquial de Sta. María de Riudaura, bisbat de Gerona*:

*Riudaura os venerará
Sempre com á protector,
A vostre Bras rendirá
Los afectes de son cor,
Y veurá á son favor
Que baixau copiosament.
Favors de la ma divina
Per medi de Sant Clement.*

GOIGS DEL GLORIÓS MÁRTIR SANT CLEMENT,
del qual se venera una insigne reliquia en la
iglesia Parroquial de Sta. María de Riudaura, bisbat de Gerona.

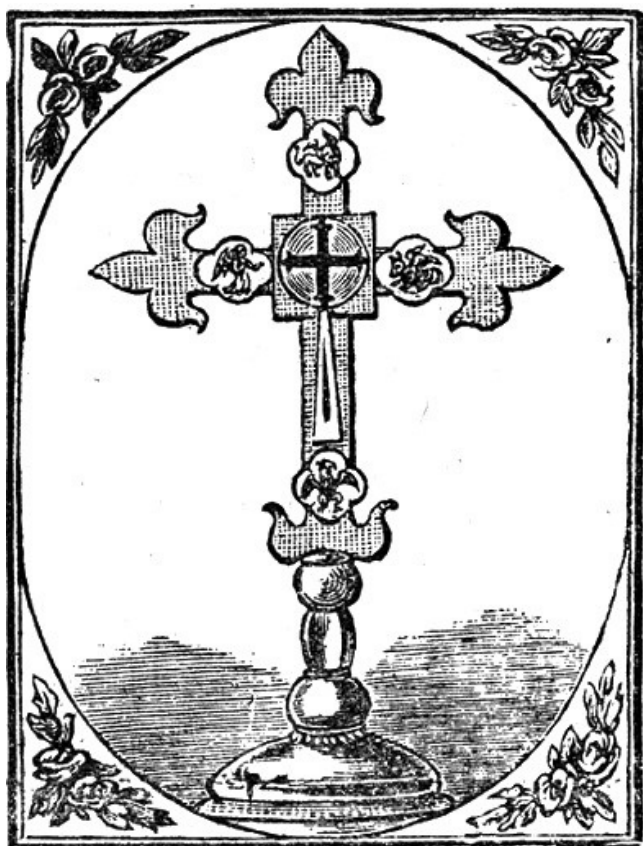
Capçalera de goigs dedicats a sant Climent

La veracreu i la Santa Espina de Santa Pau

Una edició de goigs de 1958 estan encapçalats pel títol *Goigs a La Santa Vera Creu que junt amb una sagrada Espina i altres relíquies es venera des de 1391 en l'Església Parroquial de Santa Pau. Bisbat de Girona*. Dues relíquies tan importants devien excitar la pietat popular. La seva arribada coincideix amb la redacció del testament baró Hug d'Almenar, on expressava l'anhel de promoure la construcció d'una església a l'interior del clos murat.

RELÍQUIES AL TERRITORI

Els fragments de la creu es trobaven emmarcats per un reliquiari, del tipus *estauroteca*, d'argent daurat fos i cisellat. Es tractava d'una obra d'orfebreria de procedència barcelonina de meitat del segle XIV. Núria de Dalmases la descriu de la manera següent: "És de tipus flordelisat, massissa i ornamentada a l'anvers i al revers amb motius serpentejants de fulles de parra cisellades, envoltades quasi circularment pels brots que les originen. Les plaques esmaltades amb restes d'esmalt transparent que ornem l'anvers i el revers, als braços representen els símbols dels evangelistes, voltant la relíquia de la Vera Creu a l'anvers, i tres escuts de les barres catalanes i l'emblema del donant, al revers, voltant el Déu en majestat dins l'ametlla mística".

Estampa de la
Vera Creu
venerada a
Santa Pau

Relíquies a diferents esglésies parroquials i temples de comunitats religioses i oratoris particulars

L'edició de goigs dedicat a les figures religioses venerades en els temples de la Garrotxa permet la identificació de la presència de relíquies. Quan aquestes corresponien al sant o la santa que es lloava en els versos del full, ocasionalment eren esmentades. Quan hi havia relíquies del sant, fos el titular de l'edifici eclesiàstic o d'un altar, el culte prenia una especial força incrementada per la presència de la resta física.

L'església del PP. Caputxins d'Olot tenia un culte especial al cos de sant Vicenç, màrtir. Després de l'exclaustració de 1835, les relíquies es van traslladar a l'església de l'Hospital. El 1890, després d'enllestir-se la construcció de la nova església del Sagrat Cor, on van tornar els caputxins, s'hi va traslladar sant Vicenç. Curiosament, una altra versió indica que va passar a venerar-se a la casa del Marquès de Vallgornera. Tampoc es tenia clar de quin sant Vicenç es tractava d'entre els sants homònims que, en un moment o altre, havien rebut culte al territori.

A la mateixa ciutat olotina, a l'oratori particular d'una família molt devota, sense que se'n conegui el nom, eren presents els sants màrtirs Celestí i Benedicta "de cuios se veneran insignes relíquies".

A Sant Pere de Lligordà, al municipi de Beuda, es conservaven les restes dels sants màrtirs Desideri, Defendent, Celestino i Marsal. A Maià de Montcal, eren els màrtirs sant Venerando y santa Modesta, on hi havia "part de sas relíquies".

A Sant Esteve de Llémna, municipi de Sant Aniol de Finestres, tenien "una de las setanta y dos Espinas, que Jesu Christ fou coronat".

A la parròquia de Santa Margarida de Vall de Bianya, tenia un lloc destacat el màrtir sant Modest.

RELÍQUIES AL TERRITORI

La llista és llarga i generosa: Argelaguer tenia la relíquia del papa sant Damas que segons la tradició hi havia nascut. A Sant Feliu de Pallerols, a Santa Bàrbara de Pruneres i a Sant Esteve de Bas, hi havia les relíquies dels titulars de les esglésies; o sigui, sant Feliu. Santa Bàrbara i sant Esteve. A Sant Iscle de Colltort es trobaven les de santa Victòria i dels sants Cosme i Damià. A Sant Miquel Sacot, la de sant Maurici. Al Sallent, municipi de Santa Pau, les dels sants Dionís, Úrsula i Vicenç. A Sadernes, les dels màrtirs Prot i Jacint. A Sant Valentí de Salarsà, les relíquies del titular i les de sant Ruf. A Santa Maria de les Encies s'hi podien veure dos grans quadres de fusta daurada amb relíquies de quaranta-un sants. A Sant Miquel de la Miana, hi havia les de sant Baldiri, dels Quatre Sants Màrtirs i de sant Julià.

La gran majoria d'aquestes restes sacres amb devoció als petits temples parroquials, capelles o oratoris, les havien obsequiat destacats religiosos amb contactes a Roma. De les catacumbes o antic cementiris de l'antiguitat tardana, que s'excavaven amb especial cura, entre finals del segle XVI i mitjan segle XIX, en sorgien restes humanes atribuïdes a màrtirs de les persecucions imperials. Aquestes viatjaven per tota la cristiandat cap a llocs on els rebien com a veritables intercessors i protectors de la comunitat.

Santa Magdalena del Mont, a la parròquia de Sant Privat, s'hi venerava una cama de sant Constanci que havia estat concedida, el 1708, per mossèn Joan Geronès, beneficiat de Sant Esteve d'Olot. L'havia obtingut a Roma i durant un temps en va mantenir la possessió.

A Sant Pere del Puig hi havia les relíquies del sant Desideri i santa Clara. L'any 1701 les havia

obsequiat mossèn Pere Portos que, per la seva banda, les havia rebudes d'un canonge de Vilabertran que les havia obtingut a Roma. Tres dècades després, després, cap a 1737 o 1738, mossèn Joan Antoni Campdoràs, que vivia a Olot, donà a Sant Pere del Puig la quantitat de vint-i-una unces de plata per fer-ne un digne reliquiari.

L'església de Santa Maria de les Encies, al terme municipal de les Planes d'Hostoles, tenia el privilegi de comptar amb un bon nombre de relíquies situades en dos grans quadres de fusta daurada, a banda i banda de l'altar major. Feien referència a vint-i set sants i tretze santes, de diferents orígens, que havien estat adquirides a mitjan segle XVII.

Evidentment, aquest inventari de relíquies als diferents temples garrotxins és incomplet. El detall de cadascun dels "tresors" preservats convertiria aquest article en interminable i, segurament, sempre incomplet.

Fonts:

Dalmases, Núria de. *Orfebreria catalana medieval--Barcelona 1300-1500: Consideracions generals i catalogació d'obra*. Barcelona : Institut d'Estudis Catalans, 1992, p. 188

Lluch, Rosa. "El Noguer de Segueró: un cas paradigmàtic d'arxiu patrimonial", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, n. XXVIII (2017), p. 109

Pagès, Joan. "La vila de Riudaura en els segles XVII i XVIII", *Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca*, n. 6, 1985, p. 151

Puig, Miquel. "Fallera per les relíquies" [en línia] Olot 1700. *Pàgina personal d'en Miquel Puig i Reixach* [consulta: 27 d'octubre de 2021] Disponible a: <http://www.miquelpuig.cat/2014/07/fallera-per-les-reliques.html>

Solà, Xavier. *La reforma catòlica a la Muntanya Catalana. Els Bisbats de Girona i Vic (1587-1800)*. Girona : Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines : Centre de Recerca d'Història Rural de la Universitat de Girona : Documenta Universitaria, 2008, p. 118

Solà, Xavier. "L'or i la plata en els tresors parroquials de la Garrotxa (segles XVI-XVII)", *Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca*, n. 29 (2018), p. 70-73

ALGUNES COLLECCIONS DE RELÍQUIES A L'ILLA DE MALLORCA I LA CONSUETUD D'EXPOSAR-LES A LA VENERACIÓ PÚBLICA

L'històric afany de les esglésies, ja siguin catedrals, col·legials, parroquials o conventuals, per anar atresorant nombres acceptables de relíquies, va fer que entorn seu, anualment, se celebrés una festa litúrgica que se centrés en l'exposició de totes plegades. Aquesta exposició consistia en un trasllat processional fins a la zona del presbiteri o un altre lloc indicat per a la consegüent veneració pública i la celebració d'actes culturals. En molts de llocs encara es conserva aquest costum, marcat al calendari pel dia de Tots Sants o entorn d'aquesta solemnitat de l'Església catòlica. La consulta de diverses consuetes mallorquines de sagristia ens fa veure que abans de la Reforma del Concili Vaticà II, la que hom anomenava festa de les relíquies podia celebrar-se en diverses dates, segons cada lloc. Cal tenir present que d'aquesta manera la majoria dels reliquiariis i manifestadors eren exposats dues vegades l'any de manera ordinària: el dia de la mateixa diada del sant i aquest del qual parlem ara. Llavors, es podria presentar alguna altra ocasió eventual que la pietat dels feligresos aconsellés la seva ostentació, com eren les rogatives i les celebracions d'acció de gràcies per diverses necessitats: guerres, pestes, necessitat de pluja, malalties...

Per exposar alguna consuetud, vegem el cas de la parròquia de Sant Miquel de Felanitx. El dia que es commemora santa Caterina de Caterina de Ricci, apunta mossèn Esteve Bordoy i Colom (1718-1799), prevere i arxiver del Reverend Comú de Sacerdots que se celebrin:

"Completes i ofici major solemne per los Rds. Sebastià i Joan Bennàssar, preveres, i processó

Detall del reliquiari de l'església de Santa Maria de Pollença. Dues imatges reliquiari del màrtir Sant Sebastià

COLLECCIONS DE RELÍQUIES A MALLORCA

general amb la relíquia de Santa Ricci... Les completes i ofici major es començaren a dir lo any 1740 i la processó en 1741. En dita processó se porta la relíquia de Santa Ricci pel subdiaca. Es diu "Jesu corona virginum" i després completes amb la relíquia patent a l'altar major com també s'exposa patent a l'ofici, i és dita relíquia, del vel de la Santa ensangrentat, la qual, amb aprovació de l'Ordinari de 17 de març 1740, donà el dit Joan Bennassar".(1)

En aquest mateix poble de Felanitx, segons queda consignat en dit document, tenien costum de fer la festa de les relíquies el primer dia del mes de maig:

"El primer de maig, després de Nova, concluint l'ofici, se baixa a [la capella de] les ànimes i se treuen totes les relíquies, excepció del "Lignum Crucis". Hebdomadori i ministres, [ornament de color] vermell, s'arrodillen i encensen tres vegades les relíquies, se entona per los primatxers qui porten capa "Tristes erant apostoli" amb orgue, himne de Vespres de los apòstols tempore pasqali; se porten a l'altar major cantant dit himne i acompanyant dites relíquies amb dos ciris que paga el cap decano administrador de la hacienda de Antoni Obrador, àlies, Vicari, nebot del Rd. Cristòfol Obrador, pvre. Se comença la processó en la qual se canten les lletanies majors. Acompanyen les relíquies los dos que elegeix el capellà decano, se dobla, etc. Passa pel carrer Major, carrer del Juevert, travessa d'En Vica, per casa d'Antoni Obrador, vicari, per la arraval, Plaça, Costa d'En Marc, no se diuen oracions, sinó que se passa a dir l'ofici..."(2)

En cas de rogatives, aquest altre era el cerimonial que es registra a la consuetud:

"Rogationum. Després de l'ofici major, processó amb les banderes i los penons; passa per la Plaça, per on passa la processó de Sant Francesc. Los primatxers i Preste capes morades i l'Hebdomadari mandil morat fora bonete i porta la relíquia grossa del reliquiari; los demás porten bonetes, sols es descobreixen per Sant Miquel i Sant Pere; no se dobla pel cor, sinó que los primatxers diuen Sancte, etc... i el cor respon Ora pro nobis. Arribats, acaben les lletanies majors amb les oracions, los capellans arrodillats, i l'Hebdomadari quan diu les oracions, dret..."(3)

La Catedral de Mallorca, que per la seva categoria principal ha acumulat i ha pogut conservar el nombre més important de relíquies i reliquiariis de tota l'illa, celebrava la seva particular i solemne festa el "Lunes de la Dominica de Pascua, en la Catedral de Mallorca insiguiendo la antigua costumbre canonitzada por los sínodos diocesanos de D. Fr. Juan de Santardar (sic.), D. Diego de Escolano y D. Pedro de Alagón, se ponen de manifiesto las sagradas relíquies, trasladándose al efecto desde la capilla especial que hay en la sacristia, al altar mayor de dicha santa Iglesia..."(4)

Detall dels reliquiariis que es guarden a la Capella de les Relíquies de la Catedral de Mallorca

COLLECCIONS DE RELÍQUIES A MALLORCA

Dues imatges de detall dels reliquiariis que es guarden a la Capella de les Relíquies de la Catedral de Mallorca

"Era costumbre, en la Santa Iglesia [Catedral de Mallorca] el elevar un altar dentro de la capilla real en la feria segunda después de Pascua de Resurrección, y colocar en el todas las santas reliquias, las que eran adoradas de los fieles hasta la caída de la tarde, en que procesionalmente y con pluviales eran encerradas con toda solemnidad en la capilla mencionada, donde se guardan y arde permanentemente una lámpara para honor y reverencia de tan santo lugar. El Ilmo. D. Juan de Santander, en sus constituciones sinodales de 1636, folio 153, ya da por Antigua esta costumbre, y su sucesor D. Diego de Escolano en su sínodo celebrado en 1659 manda en la constitución 7ª folio 45, que así se observe en todas las Iglesias de esta Diócesis".(5)

Monsenyor Josep Miralles i Sbert, primerament canonge arxiver capitular de Mallorca, després arquebisbe de Barcelona i arquebisbe de Mallorca, va catalogar el nombrós reliquiari de la Catedral.(6) Un treball rigorós que enumera i documenta centenars de partícules de sants, de vuit relacionades amb la Verge Maria i catorze que són del Bon Jesús o que tenen alguna relació amb la seva vida terrenal i que els fidels mallorquins han venerat durant segles. Tot un ingent estudi, amagat sota un nom que diu molt menys del que vertaderament conté. En el treball no deixa d'explicar la consuetud observada des de la catorzena centúria, que és quan s'inicien els inventaris i llibres de sagristia, fins als seus dies del segle XX. Detalla també quines són les relíquies més importants per la seva procedència i quins són els ostensoris més rics per presentar-los a la veneració pública, a més d'aportar interessants notícies de la procedència de cada relíquia i dels documents d'autèntica que es custodien a l'Arxiu Capitular de la mateixa Seu.

COLLECCIONS DE RELÍQUIES A MALLORCA

Actualment hom pot contemplar els reliquiariis més destacats per la seva antiguitat o pel seu valor material, distribuïts en tres espais diferents. Els de més categoria, a dues dependències annexes a les naus de la Catedral, com son la sala capitular el·líptica construïda entorn de 1700 i a la planta baixa del campanar, anomenada la Sagristia de Vermells.⁽⁷⁾ Totes les altres a la capella de les Relíquies, adscrita a l'àmbit de la sagristia major del temple. Fent part dels vestigis d'un destacat tresor medieval, ha sobreviscut al pas dels temps l'anomenat *Llibre d'argent*, que no és altra cosa que un díptic de dos fulls amb 24 caselles cadascun, plenes de relíquies de Crist, de la Verge i de nombrosos sants⁽⁸⁾ que la tradició ha volgut que fos l'altar portàtil per a ús del rei Jaume I el Conqueridor durant les seves campanyes.

Probablement del segle XIV siguin la custòdia cruciforme que guarda la sageta del màrtir sant Sebastià o els vasos de cristall enlairats damunt una tija i coronats per una creu, cadascun, per

contenir porcions òssies de sant Blai i de sant Verecund. Del segle XV són el reliquiari de la túnica de Crist i el de forma tan original de la columna on fou assotat Jesús, anomenat de la Verònica,⁽⁹⁾ per mostrar a l'anvers i el revers les veres icones de Maria i del seu fill: "Item una Verònica ab quatre angells ab ales y un alt sens ala ab una creu ab una relíquia".⁽¹⁰⁾ Del segle XVI han sobreviscut l'ostensori de la Túnica de la Verge Maria, el del braç de Sant Sebastià, al que ja vam tenir ocasió de dedicar-li un espai en aquesta revista *Reliquiae Sanctorum in Catalonia* (11), i el de les Santes Espines, en forma d'ostensori: "Item una altre relíquia de les Spines de argent daurat ab un St. Andreu y Santa Clara de bulto y naveta de argent deurada a la sumitat de la dita relíquia. La quall pesa quatorza liures tenderes" (Inventari de 1596).⁽¹²⁾ De la mateixa centúria, també ho són el majestuós i ric reliquiari del *Lignum Crucis*, que presideix l'antiga Sala Capitular i la figura, tota d'argent, de Sant Vicenç Ferrer.

Vista general de la sagristia de l'església parroquial de Pollença on actualment s'hi conserva bona part de la col·lecció de reliquiariis

COLLECCIONS DE RELÍQUIES A MALLORCA

L'esplendor de l'època barroca a la nostra catedral es materialitza en la monumental imatge de sant Pere Apòstol i d'altres de menor envergadura, com són una de l'eccehomoo per guardar la porpra de Jesús, la de sant Lluís Gonzaga i la de sant Josep. El reliquiari de sant Pantaleó i la creu de sant Andreu. Tot aquest conjunt del segle XVIII és fet amb argent repujat i cisellat.

Podríem resseguir amb una llarga relació de tots els reliquiariis, però el fet que monsenyor Miralles es va haver de valer de més de 300 pàgines per concloure el seu treball de documentar i descriure cada peça, ja indica prou bé que aquesta és una tasca ja feta amb una precisió i un rigor que nosaltres, de manera impossible, podríem assolir.

Després del reliquiari de la catedral de Mallorca, crida l'atenció la important col·lecció de l'església parroquial de Santa Maria dels Àngels, en el terme de Pollença. Aquesta fou constituïda, l'any 1257, sota l'impuls i protecció de l'orde dels Templers, tan fidels al seu valedor el rei Jaume I, a qui havien acompanyat en la conquesta de Mallorca. Després de 1314, en què fou suprimida, en el Concili de Viena, aquella corporació cavalleresca, la Religió de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, després coneguda com l'orde de Malta, s'establí a Pollença, regí la seva parròquia i hi exercí la seva jurisdicció durant més de cinc-cents anys. Deixaren empremta en la construcció de l'actual temple barroc, magnífic i imponent, beneït l'any 1742, i consolidaren una nombrosa comunitat de fidels forjant indissolubles relacions històriques entre el seu terme mallorquí de Pollença i l'illa maltesa. No debades, la galana creu de Malta ha esdevingut un símbol identitari per als pollencins, que han volgut que senyoregi a tota la seva església i llueixi gravada en retaules, domassos i ornaments, a la banalada i a molts altres diversos objectes de culte.

Pràcticament extingits en el segle XIX els hospitalers de St. Joan de Malta, l'any 1861, per Reial Ordre d'Isabel II, l'església prioral es posa sota el domini del bisbe de Mallorca, i s'erigí en parròquia dependent de la legislació i administració diocesanes. Però la significativa col·lecció de relíquies es deu a la dita pertinença a l'orde. Els priors d'aquesta església habitualment vivien a Malta com a capellans conventuals d'orde i nomenaven un viceprior que els representés a Pollença. Aquest fet i "el contacte amb la cúria romana els donava més facilitat d'obtenir l'obsequi d'una relíquia que enviaven a Pollença, en senyal d'afecte i per mantenir la pietat dels fidels".(13)

"La rebuda d'una relíquia constituïa un solemne acte pietós que congregava la comunitat de preveres i feligresos a [l'ermita del] Roservell, on se llegia l'autèntica de la relíquia i el document de cessió. Processionalment duïen a l'església la relíquia que solia anar dins un estoig de metall; la col·locaven al lloc designat i deixaven els documents a l'arxiu... uns armaris entorn de l'altar, el nínxol central del retaule [major] o la sagristia eren els llocs on se depositaven les relíquies, fins que [després] s'habilità una capella [per custodiar-ne la majoria]... Els preveres, els gremis, els obrers de certes confraries, o devotes

Detall de la col·lecció de relíquies de l'església parroquial de Santa Maria dels Àngels de Pollença

COLLECCIONS DE RELÍQUIES A MALLORCA

persones feren construir les figuretes on s'encastava la relíquia corresponent. Figueretes, quasi totes de talla, moltes de valor artístic.

El llibre de Visites Pastorals, corresponent a l'any 1827, compta vint santets; l'any 1855 ja se'n relacionen vint-i-sis, dos reliquiariis platejats i el reliquiari major; en la Visita Pastoral de l'any 1877, la llista es de quaranta-una figures, cinc reliquiariis i el Major, anomenat així pel major nombre de relíquies i pel valor artístic i documental. Cada dia de l'any que se commemora la mort d'algun sant, del qual la parròquia en posseïa relíquia, la imatge o reliquiari corresponent s'exposava damunt una credença, devora el brendolat del [presbiteri], per a la veneració dels fidels. La mitjana festa de Pasqua era el Dia de les Relíquies: l'Ofici començava amb l'exposició de la Veracreu que, a l'Oferta, era presentada als fidels. El capvespre, ordenades totes les relíquies, després de cantar Vespres, es feia la processó on cada prevere portava un santet i el rector la presidia amb la Veracreu. Després des de la trona, se llegia una brevíssima relació de les relíquies, que amb llenguatge un poc ranci i estil pintoresc, donava breus detalls de la vida del sant, la intercessió i entrega a la Parròquia de Pollença, mentre un prevere, dret enmig del presbiteri, sostenia la figura corresponent i amb ella donava la benedicció al poble. S'acabava l'acte amb l'adoració de la Veracreu, cantant l'himne gregorià Vexilla Regis".(14)

La collecció de relíquies de l'església de Santa Maria dels Àngels, després de l'exclaustració de 1835, havia augmentat considerablement, ja que amb la supressió del convent local de l'orde de Sant Domingo, les que eren propietat dels frares predicadors, foren traslladades a la parroquial.

Reliquiari de Sant Cosme i Sant Damià. Església parroquial de Pollença

Relació de les relíquies de l'església parroquial de Pollença

Santa Bàrbara, donada l'any 1742. Tres anys més tard li construeixen la figura barroca actual.

Santa Llúcia

Santa Caterina de Siena

Santa Caterina Thomàs, santa mallorquina. Relíquia donada per Mn. Antoni Seguí.

Santa Teresa

Santa Margalida

Sant Joan Baptista

Sant Josep, donació del dominicà natural de Pollença, fra Josep Sales, 1730.

Sant Francesc de Paula, donada pel P. Ramon Campamar, pollencí, religiós mínim, l'any 1782.

Sant Roc

Sant Bartomeu

Sant Andreu, dels Honorables Pagesos, 1706.

Sant Cristòfol, patró dels fadrins.

Sant Francesc d'Assís

Sant Lluís, donada per Mn. Guillem Martí, 1782.

COLLECCIONS DE RELÍQUIES A MALLORCA

Reliquiari de Sant Isidre Llaurador. Església parroquial de Pollença

Sants Cosme i Damià, procedents de Roma, obsequi del Prior Albert Corró, 1746.

Sant Isidre Llaurador, obtinguda a Roma gràcies al P. Antoni Seguí.

Sant Antoni, de la confraria dels Traginers.

Sant Bru, donació del cartoixa pollencí, P. Domingo Cladera.

Sant Andreu Avel·lí, 1799.

Sant Tomàs d'Aquino, 1862.

Sant Nicolau de Bari, 1714.

Sant Sebastià, dues imatges reliquiari.

Sant Blai, enviada des de Malta pel P. Ramon Capafons, 1755.

Sant Gaetà

Sant Francesc Xavier, enviada pel Col·legi de Montission de la Companyia de Jesús, 1831.

Beata Mariana de Jesús, obsequi del mercedari pollencí P. Antoni Bennàssar.

St. Celestí i St. Vit, en un reliquiari daurat, del Dr. Gabriel Fàbregues, 1768.

St. Faustí, Sta. Àngela i St. Pastor, d'igual procedència que les anteriors.

St. Agustí, St. Alfons M. de Ligorí, St. Ignasi de Loiola, St. Ferran, St. Guillem, St. Ramon Nonat, St. Antoni de Pàdua, St. Alonso Rodríguez, Sta. Rita... en un sol reliquiari de fusta platejada, obsequi de Mn. Sebastià Serra, 1852.

Creu de cristall amb diverses relíquies, donació de la família Cabanellas i Carbons.

Santa Caterina

Sant Bernat

Sant Pere

Sant Bonaventura

Santa Maria Magdalena.

Reliquiari de Sant Bonaventura. Església parroquial de Pollença

COLLECCIONS DE RELÍQUIES A MALLORCA

Reliquiari Major de l'església parroquial de Santa Maria dels Àngels de Pollença

A més, cal consignar l'existència d'un altre reliquiari anomenat el Major i que "té una història molt curiosa":

"Uns corsaris assaltaren el vaixell en què retornava a Espanya la viuda del marquès d'Ayamonte, virrei de Milà, i li robaren tots els bens de valor. Els mateixos corsaris feren desembarcament a Formentor, on els pollencins els derrotaren. Entre els bens que pogueren rescatar trobaren el Reliquiari que els Jurats dugueren a la parròquia. Assabentada del fet la marquesa envià a la comunitat les actes que donaven autenticitat a les relíquies i que es guardaven en el mateix reliquiari. Les actes son confirmades notarialment per l'honorable Adrià Von Der Beeck, autoritzat pel bisbe de Colònia i amb el testimoni del frare benedictí Crisòstom, que residia a Milà. El rescat del eeliquiari tengué lloc el mes de novembre de 1581. -L'any 1807, amb autorització del bisbe Nadal i en presència del vicepior i dels jurats, foren traslladades al susdit reliquiari les que se guardaven a un altre reliquiari de plata. El Reliquiari Major estotja més de trenta relíquies de sants, uns ben coneguts, com St. Llorenç, Sta. Agnès, Sta. Eulàlia... altres, desconeguts com Sta. Rubicunda, Sta. Afra, Sta. Còrdula..."(15)

Jordi Llabrés i Sans

(Text i fotografies)

Notes:

1 Bordoy, Esteve. *Consueta Parroquial. Felanitx segle XVIII*. Transcripció i notes de Mn. Pere Xamena Fiol i Joan Xamena Galmés. Felanitx, 2002, p. 69.

2 Bordoy, Esteve. *Consueta Parroquial* [op. cit.], p. 43-44.

3 Bordoy, Esteve, *Consueta Parroquial* [op. cit.], p. 50.

4 Furió, Antoni. *Martirologio para las Islas Baleares y Pitiusas*. Palma, 1850, p. 81.

5 Moragues, Miguel; Bover, Joaquim M. *Historia General de Mallorca*. Palma, 1841, v. 2, p. 904-905.

6 Vegeu: Miralles, José. *Las Reliquias y los Relicarios de la catedral de Mallorca*. Edic. de 1961, Palma de Mallorca, a càrrec de Llorenç Pérez, arxiver diocesà.

7 Domenge, Joan. "Enlluernats per l'argent: un visita al tresor", dins *La Seu de Mallorca* (Coord. d'Aina Pasqual). Palma, 1995, p. 257.

8 Domenge, Joan. "Enlluernats per l'argent [op. cit.], p. 258.

9 Avui exposat al Museu d'Art Sacre de Mallorca, amb seu en el Palau Episcopal i depenent del Capítol Catedral de Mallorca.

10 Miralles, José. *Las Reliquias y los...* [op. cit.], p. 214.

11 Llabrés, Jordi. "Els reliquiaris de Sant Sebastià a la Catedral de Mallorca i la seva influencia en altres esglésies de l'illa", *Reliquiae Sanctorum in Catalonia*, n. 3, gener de 2021, p. 23-28.

12 Miralles, José. *Las Reliquias y los...* [op. cit.], p. 217-218.

13 Cifre, Ramon. *Dos-cents anys de vida parroquial a Pollença 1790-1990*. Pollença, 1991, p. 332.

14 Cifre, Ramon. *Dos-cents anys de...* [op. cit.]

15 Cifre, Ramon. *Dos-cents anys de...* [op. cit.], p. 337.

LES ARQUES DELS COSSOS SANTS DE MANRESA

Redacció.- La Festa Major de Manresa d'enguany va comptar amb la novetat d'una nova museïtzació de les arques dels Cossos Sants. Fins aleshores es trobaven al Museu Històric de la Seu i la dificultat per traslladar-les a l'altar per a les celebracions solemnes va aconsellar que fossin col·locades en lloc més avinent. Els Amics de la Seu van promoure el trasllat, condicionament i estudi de les noves mesures de protecció. Des d'aleshores, es poden veure en dues vitrines a la mateixa cripta de Santa Maria, ben a prop de les restes santes a les quals, ocasionalment, serveixen de continent i embelleixen.

Les arques dels Cossos Sants de Manresa són dues cobertes d'argent amb les quals es cobreixen les urnes de fusta que, durant l'any, acullen les relíquies de sant Maurici, santa Agnès i sant Fruitós, entre d'altres, a la cripta de la Seu. Per a les cerimònies solemnes, es col·loquen aquestes peces de major qualitat artística.

El senyor de Castellar, Galzeran de Grevalosa, l'any 1582 va fer un llegat per a l'elaboració de les dues arques. L'aportació econòmica era insuficient i el Consell de la Ciutat, així com la confraria dels Cossos Sants, van esperar a tenir els diners que havien de permetre començar l'obra. L'encàrrec es va fer al taller de l'argenter manresà Antic Lloreda per 634 lliures, 12 sous i 8 diners. Els treballs no van estar exempts de polèmica i es va tardar trenta-set anys per enllestir-les. Al marge de petits detalls que les diferencien, guarden una gran similitud.

La forma de l'arqueta, pervivència de l'època gòtica, és decorada amb estil renaixentista i elements com cresteries, poms, figures o escuts. Tenen forma de petit sarcòfag, de planta rectangular i una tapa amb seccions a quatre pendents, dues de trapeziformes i dues de triangulars. El cos, amb forma d'ortoeidre obert per

la base, presenta les cares molt decorades, amb un marc de metall sobredaurat que recorre les arestes recobert amb diversos motius aplicats. El conjunt, en les dues peces, se sosté sobre quatre figures de fosa representant grius, animals fabulosos que tenen la meitat superior del cos d'àguila i la inferior de lleó, que sostenen els escuts de Manresa i Catalunya.

Arca de Santa Agnès i Sant Fruitós

Fabricada el 1616 amb les següents mides: alçada de 84 cm, longitud de 92 cm i fondària de 53,50 cm.

Els laterals llargs són emmarcats per una faixa de llautó, amb aplicacions de petits éssers alats. En destaquen quatre figures dretes (santa Agnès, sant Fruitós i els diaques sant Auguri i sant Eulogi) mirant frontalment. El fons és plenament decorat amb motius vegetals i animals.

Lateral
major de
l'arca de
santa Agnès
i sant
Fruitós

Els dos laterals menors són emmarcats per una faixa de llautó amb petites figures alades aplicades. Un d'aquests plafons presenta la imatge dreta de la Mare de Déu, amb el Nen Jesús als braços envoltada de decoració vegetal i ocells. L'altre plafó conté la representació de l'escena del Calvari amb Jesucrist crucificat, la Mare de Déu a la dreta i sant Joan a l'esquerra; la ciutat de Jerusalem, amb un petit espai que presenta el lloc de l'enterrament de Crist.

La tapa té amples i motllurats passamans metàl·lics que recorren les arestes, amb figures alades aplicades i la cornisa, amb poms de diverses mides i figures jacents a les arestes. Al carener, una gran cresteria coronada per poms. Els plafons majors tenen dos escuts al centre, envoltats de decoració cisellada de tipus vegetal i animal. Els dos plafons menors presenten un querubí cadascun.

Arca de Sant Maurici

Fabricada el 1653 amb les mides següents: alçada de 86 cm, longitud de 89 cm i fondària de 54,50 cm.

La seva forma i decoració és gairebé idèntica a l'anterior tret dels quatre plafons. Els laterals llargs

presenten quatre sants amb aparença de soldats de la legió Tebana. Les figures, repussades en una làmina d'argent, són emmarcades per una faixa de metall que, alhora, és envoltada per cresteria de roleus d'argent. Els dos laterals menors tenen representades escenes de la vida de sant Maurici. En el primer es veu la figura del sant amb la ciutat emmurallada de Tebes al fons i un campament militar; en l'altre, hi ha representada l'escena del judici i la decapitació.

La tapa també és similar a la de l'anterior arca amb els escuts de Manresa i Catalunya als vessants majors i un querubí a cadascun dels menors.

Fonts:

Font, Dani; Vilaró, Eva [Fitxes d'inventari del patrimoni del Bisbat de Vic] n. BDV: 0002050.00, 0002050.01, 0002050.02, 0002050.03, 0002050.04, 0002050.05, 0002051.00, 0002051.01, 0002051.02, 0002051.03, 0002051.04 i 0002051.05], Manresa, 1999

Gasol, Josep M. *La Seu de Manresa : monografia històrica i guia descriptiva*. Manresa : Caixa d'Estalvis de Manresa, 1978, p. 231-232

Sitges, Xavier. *L'argenteria i l'orfebreria al Bages (segles X-XVIII)*. Manresa: Centre d'Estudis del Bages, 2001, p. 15-17

ELS GRIUS

Les arquetes reliquiari, ja en època medieval, solien estar sostingudes per uns peus zoomorfes, ja fossin la figura sencera d'un animal o només les urpes. En el cas de Manresa, les vuit peces (quatre per a cada arca) són grius o grifons, que, a més, aguanten els escuts de Manresa i Catalunya.

Aquesta criatura mitològica es representa amb el cap i les potes de davant d'un ocell rapaç gegant (d'una àguila) i el mig cos posterior de felí (d'un lleó). Es considera que simbolitza la naturalesa dual -humana i divina- de Crist. Igualment, el lleó es considera que regna a la terra i l'àguila regna al cel.

EL COTÓ DELS COSSOS SANTS

De forma periòdica, a partir de l'arribada de les relíquies dels Cossos Sants a Manresa el 1372, se'n feia revisió del contingut; ocasionalment, el motiu era la incorporació a les urnes de noves restes. Es tenen documentats aquests inventaris en els anys 1420, 1631, 1687, 1777, 1815, 1846, 1876, 1906, 1939 i 1944. Durant el segle XIX es va establir la tradició de fer aquests exàmens cada 30 anys. L'esclat de la Guerra Civil, el 1936, va impedir seguir amb la pauta.

De la inspecció de 1876 es diu que se'n van extreure bocins de cotó que embolcallaven les relíquies. Així s'afirma en un fullet publicat el 1906: "Encara moltes famílies conserven les ampolletes de vidre lacrades que es repartiren als fidels, les quals contenien el cotó fluix que cobria, de molt antic, dites venerades Relíquies".

El tesor de
ca l'Adroguer

EL TRESOR DE CA L'ADROGUER

La presència de relíquies de sants també es pot trobar fora dels edificis eclesiàstics. La profunda religiositat de les generacions passades, influïdes pels condicionants socials que impregnaven la cultura, feia apropar l'espai religiós a l'espai quotidià. Aleshores era habitual destinar un racó de la casa, més o menys decorat amb la simbologia corresponent, per pregar i ocasionalment dir missa. Les grans cases pairals disposaven, fins i tot, de petites construccions adossades a l'edifici principal; els casals de les grans ciutats hi destinaven una habitació sencera on s'hi mantenien els diferents mobles d'ús exclusiu. A mesura que la residència era més modesta, també ho era el racó on se situava una imatge religiosa a qui adreçar les oracions.

El camí ral entre Vic i Olot passa pel nucli de l'Esquirol. En aquesta població s'hi va formar el carrer Major on, durant segles, es van arrencar els edificis principals. D'aquests, el conegut com a ca l'Adroguer, recorda els primers que van delimitar la via i la van fer un dels eixos urbans adequats per al temps dels carros i carruatges estirats per la força animal.

De l'antiguitat de ca l'Adroguer en dona testimoni una llinda sobre una de les portes de la planta baixa on hi ha gravades "Ave Maria" i la data de 1754. Com solia ser freqüent, els propietaris volien deixar el testimoni de quan es realitzava l'obra, segurament prou difícil.

La família Sabater va convertir ca l'Adroguer de l'Esquirol en la seva llar a finals del segle XIX. A la planta baixa de l'edifici s'hi va establir una botiga. Fonamentalment era una drogueria però també s'hi venien articles d'alimentació i d'ús habitual. Aquesta activitat li va donar el nom.

La casa va esdevenir un important punt d'activitat social. Mercè Verdager explicava que era l'únic lloc on hi havia telèfons: "Al poble només hi havia la central que era a Ca l'Adroguer. Tan sols s'utilitzava el telèfon en cas extrem, per pura necessitat. Al costat de la centraleta hi havia una cabina, i perquè es pogués trucar, les operàries, que eren les tietes de Ca l'Adroguer, havien de demanar conferència a Manlleu: "Manlleu, escolti, conferència..." Sovint t'havies d'esperar mitja hora o més per poder parlar".(1)

Drets i d'esquerra a dreta: els sacerdots Florenci, Antonio i Camil. Asseguts: Lluís, pastisser que va regentar la botiga, i els seus germans Dolors i Joan. Fons família Sabater

EL TRESOR DE CA L'ADROGUER

Com era habitual a moltes famílies d'aquell temps (primeres dècades del segle XX) la religió era molt present. Florenci, Antoni i Camil van fer carrera eclesiàstica i es van ordenar sacerdots.

La descoberta del tresor

Fa un temps, els actuals residents, van reformar l'habitació. En moure l'armariet vidriat i retirar la fusta que hauria fer de taula van trobar una caixa metàl·lica amb l'exterior decorat; d'aquelles caixes que solien contenir galetes i dolços. Un cop van aixecar la tapa hi van descobrir l'autèntic tresor: dues ampolletes de vidre, un conjunt de sobres i paquets de petites dimensions així com diversos medallons que contenien restes sacres. De ben segur que havien estat dipositades per algú que sabia interpretar i valorar la seva importància.

Sense assegurar la procedència de les relíquies, per les referències escrites, es pot pensar que la majoria es van obtenir en un pelegrinatge a Terra Santa, amb una visita a la ciutat italiana d'Assís i, potser, a Roma. Així ho sembla indicar el fet que diverses són clarament vinculades a llocs que apareixen en el Nou Testament i d'altres que directament esmenten sant Francesc i santa Clara d'Assís. N'hi ha, també, d'adscripció catalana com el cas de santa Antoni Maria Claret, la pols de la Santa Cova de Manresa o santa Severa.

Les ampolles de vidre, amb restes òssies, originalment devien ser per ús farmacèutic. Joan Sabater exercia aquest ofici. A més, estan segellades amb un tap amb la següent inscripció: "LABORATORIO CENTRAL. TARRES – BARCELONA". És molt difícil, però, identificar de quins sants es tracta ja que hi ha diverses possibilitats.

Els diferents sobres, de petites dimensions, són de dos tipus: per una banda, els impresos i d'elaboració seriada; i per altra banda, els manuscrits i d'elaboració manual. Els primers formaven part dels habituals records que es podien aconseguir en visitar els llocs que esmenten o d'especial devoció al sant o santa. Els segons, en canvi, sembla que són el producte de la recollida personal, sobre el terreny, de peces o objectes naturals durant els transcurso del pelegrinatge.

Els medallons podrien estar relacionats amb algunes relíquies esmentades i dels punts d'origen. Per la seva diversitat, poden ser de diferents procedències. En qualsevol cas, devien tenir, en conjunt, un interès especial. Sembla indicar-ho l'existència de la llista manuscrita amb els sants i santes. De fet, a partir d'aquesta relació, ha estat possible identificar alguns noms pràcticament il·legibles.

Finalment, cal deixar constància de dos embolcalls que contenen elements que no s'han pogut reconèixer.

Nota:

1 Verdaguer, Mercè. "Un passeig per la història", *Els cingles de Collsacabra*, n. 45, juliol de 2001, p. 18

Nota d'agraïment:

El meu agraïment a la família Sabater de ca l'Adroguer per la informació i relíquies cedides per poder fer aquest article.

Ampolles de vidre

Relíquias de San Faustino Martir

Relíquias de los Santos Mártires Floriano, Fortunato, Consta[n]sa y otros

Medallons

Mare de Déu (només interior)

Sant Josep

Santa Anna

Sant Francesc d'Assís

Sant Ramon Nonat

Sant Antoni de Pàdua

Santa Filomena

Santa Peronella

Sobrets impresos

Ex S. Praesepio D.N.J.C.

Pulvis sepulcralis. Collecta ex Urna quae eretum fuit Corpus S. Clarae Virginis Ass. Atque Fundatricis die 23 Septembris 1850

Pulvis ex sepulcro ubi repositum est corpus S.P. M. Francisci [Sant Francesc d'Assís]

Polveri del bastone di N. P. S. Francesco (2)

Ex loco Nativitatis S. Joannis Praecursoris D.N.J.C.

Pedacito de ropa que usó el Venerable Siervo de Dios, Antonio Maria Claret, Arzobispo y Fundador de los Misioneros Hijos del Inmaculado Corazón de María.

Pañito tocado a la clavícula de Santa Teresa

Polvos de la roca de la Santa Cueva de Manresa

Petits sobrets elaborats a mà i manuscrits

Linge ayant servi á sa santité Pii IX

Pedretes de la gruta de Lurdes

Polvos del báculo de S. Francisco de Asís

Piedra del Calvario crucifixión

Getsemaní flores

Piedra del Jordan lugar del Baptismo

Betania sepulcro de San Lázaro

Flagelación pretorio de Pilatos

Gruta de S. Juan Bautista. Montes de Judea

Valle de Josafat

Visitación de MS. A S. Elisabet

Ynocente

Coliseo romano

Sa Severa V. Y M. (3)

Sa Severa V. Y M. a 29 de janer

Altres sense identificar

Pedra (?) rodona blanca

Dues peces petites esfèriques (?)

ENDINSA'T EN L'ART MEDIEVAL

T'esperem al **Mev**

Plaça bisbe Oliba, 3
Tel. 938 869 360
www.museuepiscopalvic.com

MISCEL·LÀNIA

RELÍQUIES DELS BEATS DE LA GUERRA CIVIL

En plena època del papat de Joan Pau II, el 1987, després de cinc anys des de l'inici (en alguns casos, reinici) de les causes de canonització dels que l'Església catòlica considerava "màrtirs del segle XX a Espanya", l'Església va fer el reconeixement oficial dels primers beats morts a la convulsa dècada de 1930. Des d'aleshores, en diferents cerimònies solemnes, les dades presenten que onze han estat plenament canonitzats, per tant, considerats com a 'sants', i que més de 1.900 ho han estat com a beats, entre religiosos i uns quants laics.

El 29 d'abril de 1990, l'Església va reconèixer com a beat Jaume Hilari Barbal (Enviny, Pallars, 2 de gener de 1898 - Tarragona, 18 de gener de 1937), germà de les Escoles Cristianes de La Salle. Era el primer català en rebre aquesta distinció que, a més, va ser canonitzat el 21 de novembre de 1999. El 18 de gener de 1937 va ser afusellat al cementiri de l'Oliva de Tarragona.

Després d'altres beatificacions col·lectives, el 28 d'octubre de 2007, en època de Benet XVI, es va celebrar a Roma el reconeixement de 498 beats, entre els quals es trobaven molts catalans.

El 23 de gener de 2010, Catalunya acollia la primer cerimònia de beatificació des de l'edat mitjana. Celebrada a Santa Maria de Mataró, es va considerar Josep Samsó i Elias, sacerdot arxipreste de la parròquia, executat l'1 de setembre de 1936.

El 13 d'octubre de 2013, ja en el pontificat del papa Francesc, Tarragona va acollir la multitudinària beatificació de 522 religiosos i laics. En aquest cas, també, un bon nombre eren de les diòcesis catalanes i, precisament, la causa més nombrosa era la de l'arquebisbat tarragoní. D'aquesta gran manifestació religiosa en destaquen noms com Salvi Huix i Miralpeix, bisbe de Lleida, i un dels tres prelatos que van ser beats i Josep Guardiet i Pujol, rector de Rubí, darrera causa incorporada.

Beatificació de Tarragona. 13 d'octubre de 2013

Després de la beatificació de Tarragona de 2013, la catedral de Vic va acollir una missa en acció de gràcies presidida pel bisbe Romà Casanova. Cal destacar la presència, tant de fotografies com de les pròpies relíquies dels beats en la celebració, que en alguns casos eren conduïdes per familiars dels beats. Igualment, com a símbol del sacrifici, es van presentar unes palmes martirials.

Fins a l'actualitat, diverses funcions rituals s'han desenvolupat a diferents seus catalanes. La darrera, fins al moment, està prevista per al proper 6 de novembre amb la beatificació de tres caputxins a la seu de Manresa.

Relíquies de nous beats a la missa celebrada a la catedral de Vic després de l'acte de Tarragona del 13 d'octubre de 2013

RELÍQUIES DEL BEAT JOSEP GUARDIET I PUJOL

Josep Guardiet i Pujol, conegut com el doctor Guardiet, va néixer a Manlleu el 21 de juny de 1879. Es va fer sacerdot i posteriorment es va doctorar en teologia. Després d'exercir a diverses parròquies, el 1916 va ser nomenat rector de Sant Pere de Rubí, càrrec que va mantenir fins a la seva mort. La matinada del 3 d'agost de 1936, uns milicians el van conduir al lloc conegut com el Pi Bessó de la carretera de l'Arrabassada i el van afusellar.

El seu cos va ser traslladat al dipòsit de cadàvers de l'Hospital Clínic de Barcelona. Dos dies després se'l va enterrar. La seva neboda, M. Magdalena Xipell i Guardiet va explicar que ella, aleshores, tenia 18 anys i amb gran decisió es va acostar al cos del difunt i en va recollir dos mocadors coberts de sang i la cartera amb la documentació que duia a la butxaca dels pantalons.⁽¹⁾ Fou sebollit en un nínxol d'un cementiri barceloní però a mitjan de la dècada de 1940 se'l va traslladar a l'interior de l'església parroquial de Sant Pere de Rubí.

El 5 de juliol de 2013, el Cardenal Angelo Amato, prefecte de la Congregació per a les Causes dels Sants en una audiència amb el papa Francesc va aprovar la promulgació del decret de martiri del Dr. Josep Guardiet Pujol.

Aquesta va ser la darrera de les 33 causes que es van incorporar a la beatificació de Tarragona de l'octubre d'aquell any. En previsió del resultat positiu d'aquesta reunió vaticana, els dies 3 i 4 de juliol es va procedir a l'obertura del sepulcre, amb el reconeixement de les restes i es van extreure les relíquies que van ser exposades per a la veneració dels fidels.

Notes:

¹ Xipell, Maria Magdalena. *Perfil de una vida santa*. Huesca : la autora, 1987, p. 30

Redacció.- El trasllat de les relíquies de sant Pere Almató fins a Catalunya va tenir diferents i dificultoses etapes. Les primeres, la sortida del territori de Vietnam, on havia fet de missioner i on va morir decapitat, va ser una acció heroica que va posar les vides dels seus promotors en autèntic perill. Les restes es trobaven amb les dels bisbes Valentí de Berriochoa i Jeroni Hermosilla, que havien patit martiri amb ell. Com va explicar el canonge Jaume Collell (1), a partir de les declaracions d'un testimoni, van intervenir diverses persones en l'arriscada proesa comesa durant les primeres setmanes de novembre de 1861:

“Al escampar-se pel país la noticia del martiri, desseguida la Priora d'un convent de monges ó terciàries del vilatge de Jen-Rat, tractà de obtenir les tres sagrades testes que, posades al pals eren vigilades per soldats que tenien l'orde de tirarles al agua després de uns tres ó quatre dies. La dita Priora que se anomenava Si, se posà d'acord ab lo prefecte del districte, que's deia Oánh, infidel, però home recte y de confiança que afavoria als cristians de modo que durant aquella persecució tenia abscondit á casa seva un sacerdot indígena. Aquest se'n anà á Hài-Dúong, y al torna-ne parlà amb lo senyor Can, lo principal de la cristiandat de Jen-Rat dient-li: 'He vist los caps dels tres sacerdots europeus exposats en lo gual del poble Hán; Si'ls vols rescatar, jo t'hi acompanyaré'. Aleshores lo senyor Cán se presentà á la Priora de les Sorors, que's deia Sí, y li pregunta: 'Senyora, que opineu?' A lo qual respongué la Priora: 'De totes maneres s'han de rescatar los caps. Aleshores los senyors Cán y Oánh baixaren en barca á la ciutat de Háí-Dúong, y compraren los tres caps, donant per cada un una quantitat de plata (unam massam argenti) als homes que feien guardià; y luego lo senyor Oánh prengué lo

Estendard dedicat a sant Pere Almató a l'església de Sant Feliu Sasserra

vestit que portava, y embolicanthi'ls tres caps, los ficà a la barca y'ls portà a Jen-Rat. Arribats al lloc, la Priora digué al Sr. Oánh: 'Te prego que'm dones lo vestit en que has enfarcellat los tres caps, y jo't donaré tela nova per ferten un vestit'. Ell no hi convingué, dient: "Jo aquest vestit me'l ne portaré á casa meva per venerarlo. Aleshores los tres caps posats en tres olles de terra noves, foren enterrats en lo vilatge de Jen-Rat".

La resolució positiva d'aquesta primera operació de rescat va animar a continuar-la amb la intenció de recuperar totes les restes dels missioners:

“Salvats los caps en lloc segur, procuraren los cristians lograr los cossos; y aprofitaren la ocasió de celebrar los habitants de Háí-Dúong lo dia

MISCELLÀNIA

Beat PERE ALMATÓ intercediu a la Nostra Verge del Roser a fi de que aquesta terra continuï a fer un planter de Sants sacerdots, de verges sagrades i de pietosos pares de família.
Sant Feliu Sasserra. Bisbat de Vich.

Pere Almató, fill de Sant Feliu Sasserra

Pere Almató i Ribera (1 de novembre de 1830, Sant Feliu Sasserra - 1 de novembre de 1861, Haidu'o'g, Tonquín, Vietnam) va néixer en una família benestant del Lluçanès on el seu pare exercia de metge. Entre 1842 i 1847, va estudiar al seminari de Vic, on va mantenir contacte amb l'orde dominicà i la vida de missioner. A finals de setembre de 1847, va vestir l'hàbit dominicà i uns mesos després va professar. El juny de 1852 va embarcar a Cadis per dirigir-se a terres asiàtiques. A finals d'aquell any arribava a Manila (Filipines) on, poc després, esdevenia diaca i sacerdot.

El seu exercici de missioner es va centrar a la zona de Tonquín, al Vietnam, on va prendre el nom de pare Binh, que vol dir 'la pau' o 'en pau'. A partir de 1857, al Vietnam, la situació dels missioners va empitjorar i les persecucions de cristians van sovintejar. Des d'aleshores, Pere va restar amagat fins a la seva captura a Hai Du'ong l'octubre de 1861 juntament amb els bisbes Valentí de Berriochoa i Jeroni Hermosilla. L'1 de novembre, quan complia els 31 anys, els va arribar la condemna a mort i posterior execució per decapitació.

primer del seu any annamítich (27 ó 28 de Janer de 1862) en que se solen estar retirats á casa, y com una bona dona cristiana que's deya Chop havia senyalat lo lloc de la sepultura ab carbonisa, fàcilment lo regonegueren. Més quan anaven á començar la exhumació, los sortí al pas un mandarí que'ls exigí una forta suma de diner per deixarlos desenterrar los cossos dels tres martyrs. Regatejant la quantitat, pogueren al fi lograr lo que tant desitjaven, y visiblement ajudats per la mà de Déu, ab varies circumstancies verdaderament extraordinàries, de que donant fe diversos testimonis oculars, pogueren emportarsen les sagrades despulles al poble de Tho-Ninh, donantlos decent sepultura, després de haver fet lo regonexement é identificació dels tres cadavres sense cap. Més tard lo cos del Beato Almató fou portat al poble de Mot".

La identificació més exhaustiva de les restes de fra Pere Almató les va proporcionar un altre missioner, fra Antoni Colomer. Aquest, que també estava destinat en aquell país, havia tractat

però s'havia salvat de la persecució. El 4 de juliol de 1877 va escriure al vicari provincial de l'orde dominic i va adjuntar algunes relíquies del frare difunt:

"[...] la Bíblia que usó el V. P. Almató, una cajita que contiene un hueso del cuello del mismo Venerable Padre, y además una botellita de cristal que contiene un poco de sesos mezclados con tierra y papel".

Aquesta primera referència a les restes de fra Pere Almató amb la consideració de relíquies, sense que encara hagués estat reconegut oficialment com a 'venerable', però tingut com a 'màrtir', va ser molt present anys després, a mitjan 1888, quan es van traslladar les despulles a Catalunya.

Fra Almató 'torna' a Catalunya

L'interès que va generar el retorn de les restes de fra Pere Almató va merèixer una gran atenció. La Veu del Catalunya (2) en va fer un seguiment que proporcionava informació del context:

MISCELLÀNIA

“L'haver sigut portades á Espanya, á instancies de la Diputació de Vizcaya, les relíquies del Il·lm. Sr. Berrio-Ochoa, inspirà á alguns devots de l'Orde del P. Sant Domingo d'esta Ciutat de Vich, la idea de demanar los restos del company de Berrio-Ochoa, P. Almató, per a honrar ab ells la nova iglesia de l'Anunciata de la Casa Noviciat de Terciaries Dominiques, y enriquir ab esta preciosa joia la religiosa Ciutat de Ausona”.

El bisbe Josep Morgades va iniciar els tràmits corresponents per assolir l'objectiu. Amb l'acord de les autoritats l'orde dominic es va procedir als preparatius per al trasllat:

“[...] se reuniren los venerandos ossos en Manila, autenticant-los degudament lo Arquebisbe de dita ciutat, Rvm. Payo, al col·locar-los en una caixa maqueada de pintures daurades sobre fondo vermell, ab los atributs del martiri y escuts del Orde, y luego aquesta, ficada en altra de fusta senzilla, qual clau fou entregada al Capità del vapor 'Isla de Panay', Sr. Mendezona, qui per una rara coincidència resultà ser lo mateix que, dos anys abans, havia conduhit á la Península los restos del Il·lm. Sr. Berrio-Ochoa”.

A Barcelona i Vic es van crear les comissions pertinents per organitzar la rebuda de les relíquies amb la major solemnitat:

“Lo dia 5 de Juny al matí, recalava en lo port de Barcelona lo vapor 'Isla de Panay'; e immediatament lo delegat del Sr. Bisbe de Vich, Sr. Canonge Collell, acompanyat del Notari D. Rafel Vilaclara que, com a descendent d'una família distingida de Sant Feliu Sasserra, volgué actuar sens honoraris en tots los actes de la recepció, se persona á bordo á fer lo degut requeriment y li fou mostrada y entregada la caixa que contenia los restos mortals del venerable,

segons la inscripció impresa en pergamí que porta la caixa superior: 'Al Excm. é Il·lm. Sr. Bisbe de Vich. —Restos mortals del V. P. Fr. Pere Almató, dominico martirisat en lo Tunking a 1 de Novembre de 1861'”.

La multitudinària processó, seguida per un nombrós grup d'espectadors, va conduir les relíquies des del port fins a l'església de Sant Pere de les Puelles:

“A la porta de la iglesia de Sant Pere de les Puelles sortí la Comunitat de la parròquia, y'ls restos mortals foren depositats en un sumptuós túmul en la capella de Nostra Senyora de les Gràcies, tancant-se lo reixat de ferro y entregant la clau al Párroco, á requesta del Sr. Notari. L'endemà á la una de la tarda se formà nova processó, assistint-hi bon número de individus de les confraries de la Minerva y Roser ab llum, y arribats á l'estació del ferrocarril del Nord, se col·loca'l fèretre dintre un vagó que's tancà davant del Notari y testimonis, essent la clau entregada al Sr. Canonge Collell”.

El 6 de juny de 1888, a un quart de sis de la tarda, va arribar el tren a Vic, on tocaven les campanes de tots els temples de la ciutat:

“L'anden é immediacions de la estació estaven plenes de comissions oficials y de numerós poble, y acostantse al vagó en que venían los restos, lo Excm. Sr. Bisbe, revestit de Pontifical, seguit de les autoritats, en presencia del Notari de la Cúria Eclesiàstica, D. Francisco Portell, lo Sr. Canonge Collell obrí'l vagó y feu entrega de la caixa vinguda de Filipines al Excm. Prelat, á qui venia consignada, posant al propi temps en mans del Notari l'autèntica del Arquebisbe de Manila y les actes de la recepció en Barcelona. Entonat lo cant litúrgic propi de la cerimònia, se posà en marxa la processó, portant lo fèretre quatre condeixebles

del venerable Martyr, fins á la iglesia de Sant Domingo, hont, després de regoneguda la caixa interior que conte'ls restos, sens obriria, se col·locà per durant la nit, en lloch convenient tancat y sellat ab les armes del Bisbe. Al passar la processó davant del Sant Hospital, se feu una estrepitosa salva de morterets, y tots los carrers del trànsit estaven adornats”.

L'endemà, la celebració va continuar amb el trasllat cap a l'església de la casa mare de les Dominiques de l'Anunciata, beneïda tres anys abans:

“L'espectacle de la processó per los principals carrers y places de la Ciutat es difícil descriure'l, y poques demostracions hem vist tan hermoses”.

Per tercer dia, Vic va festejar l'acolliment de les restes de fra Pere Almató, centrant-les a l'església de les dominiques:

“Gran festa volgueren fer, lo dia 8, les bones Terciaries, juntant en una la del Sagrat Cor de Jesús y la de recepció de les relíquies del P. Almató, de les que seran elles fidels y devotes guardadores”.

Reliquiari a
l'església del
Pare Coll a Vic

La beatificació, el 1906

La documentació que es va recollir amb motiu de la beatificació de fra Pere Almató, aprovada el 1906, indicava com al mateix lloc de la seva mort ja s'aplegaven relíquies seves:

“Del nostre Beato Almató, refereixen alguns testimonis del Procés del Tunkin que en la sepultura hont estigué lo seu cos s'hi trobà un'aygua que exhalava un olor suavíssim y extraordinari. Lo qual, la gent no sols ho atribuhia á miracle, sino que molts se n'emportaven de aquella aygua, y beventne se curavan de ses dolències”.(3)

Aquests i d'altres prodigis esdevinguts a terres catalanes van ser un magnífic argument per promoure la beatificació del dominic. Després que els tràmits ja s'haguessin fet, es va procedir al reconeixement de les relíquies dipositades a l'església de les dominiques:

“Al efecte, lo dia 23 de Setembre del sobredit any 1905, lo Tribunal Eclesiàstic, presidit per lo M. il·lustre. Sr. Dr. D. Jaume Serra y Jordi, se constituí en la iglesia de la Anunciata, y prestats los deguts juraments per los qui devian intervenirhi, se obri la sepultura, y la caixa en que havien vingut de Manila los restos del mártir, restos que foren examinats y classificats per los Senyors metjes D. Joseph Salarich y D. Joan Vilar, trobant-se ben sencer lo crani ab sa mandíbula inferior despres, y diversos ossos bastant consumits, pols y flochs de cabell, ab trossos de tela y un tros de rajola ó maó. Se feu la extracció de alguns ossos y dents que quasi les tenia totes, y tornant á posar los restos en sa caixa, foren altra vegada depositats en la mateixa tomba, d'hont seran definitivament trets per col·locar-los en la urna de plata, y ser venerats en lo propi altar que'l Beato Pere tindrà en la dita iglesia de la Anunciata”.(4)

Església de
Sant Feliu
Sasserra per la
festa del sant

El 20 de maig 1906 se celebrà a Roma la beatificació del venerable Pere Almató juntament amb d'altres religiosos; entre aquests, el també català i dominic Francesc Gil de Frederic.⁽⁵⁾

La població natalícia del nou beat, Sant Feliu Sasserra, que havia seguit amb atenció tota la causa, va festejar la beatificació amb gran solemnitat. El darrer cap de setmana d'agost, el poble va acollir la celebració, en un envelat construït per fer-hi la missa presidida pel bisbe Josep Torras i Bages, i amb especial atenció a la casa de la família Almató: *"Crida l'atenció de tothom, l'altar y la imatge del Beato ab l'urna de la relíquia que aquesta es una costella del insigne màrtir"*.⁽⁶⁾

El 19 de juny de 1988, quan feia un segle de l'arribada de les relíquies a Catalunya, el papa Joan Pau II va presidir la canonització d'Almató. La notícia va merèixer l'atenció dels mitjans de comunicació: *"Una representació de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona presidida pel doctor Martí de Riquer, els bisbes de Tortosa i Vic i molts pelegrins d'aquests dos bisbats participaran avui a la canonització, a Roma, de 117 màrtirs del Vietnam, entre els que hi ha dos catalans: Pere Almató, de Sant Feliu Sasserra, i Francesc Gil de Frederic, de Tortosa"*.⁽⁷⁾

El destí de les relíquies

L'inici de la Guerra Civil, el juliol de 1936, va suposar la pèrdua de gran part de les restes del beat Pere Almató arribades a Catalunya l'any 1888. Segons Llorenç Galmés, l'edifici que les preservava va patir la rauxa anticlerical: *"A Vic, la petita església de la Casa Mare de les Religioses Dominiques de l'Anunciata, fou de les tantes profanades. Els altars foren destruïts. Justament allà, en un lloc d'honor, hi havia dipositades les relíquies del Pare Fra Pere Almató, guardades curosament per les germanes de la Comunitat que en mantenien vius el culte i la devoció. Amb els avalots, les relíquies desaparegueren i se'n perdé el rastre, probablement per sempre més"*.⁽⁸⁾ Actualment un artístic reliquiari es mostra juntament amb un cenotafi en record del sant amb, probablement, una relíquia procedent de la població natalícia del sant.

Una petita part de les relíquies, que restaven a Sant Feliu Sasserra, es va salvar i actualment es guarden en dos reliquiaris. D'aquests, el de menors dimensions, pediculat, s'oferia (almenys fins a la pandèmia de la Covid-19) per ser besat en mostra de veneració. L'altre, en forma d'arqueta i dues cares de vidre que permet veure la relíquia en un receptacle tubular al seu interior, va ser elaborat després de la Guerra Civil. Cada any, el darrer diumenge d'agost, se celebra una festa en commemoració seva, tot i que la data que li és reservada al santoral és la del 3 de novembre.

Reliquiari major a l'església de Sant Feliu Sasserra

Altar dedicat a sant
Pere Almató a
l'església de Sant
Feliu Sasserra

Reliquiari menor i
veneració de
reliques a l'església
de Sant Feliu
Sasserra

Notes:

- 1 Collell, Jaume. *Vida y martiri del beato Pere Almató*. Vic: Imp. De la Viuda de R. Anglada, 1906, pp. 53-55
- 2 *La Veu del Montserrat*, n. 23, 9 de juny de 1888, pp. 179 – 181
- 3 Collell, Jaume. *Vida y martiri...* [op. cit.], p. 65
- 4 Collell, Jaume. *Vida y martiri...* [op. cit.], p. 68
- 5 Carreras, Francesc. "Beatificació de dos catalans en 1906", *Il·lustració catalana*, n. 172, 16 de setembre de 1906, pp. 581-583
- 6 "Desde Sant Feliu Sasserra", *El Pla de Bages*, n. 723, 25 d'agost de 1906, p. 1
- 7 Escala, Albert. "Joan Pau II presideix la canonització a Roma de 117 màrtirs del Vietnam", *La Vanguardia*, 19 de juny de 1988, p. 19
- 8 Galmés, Llorenç. *Pere Almató. Màrtir en el Vietnam (1830-1861)*. Barcelona: Claret, 1988, p. 103

MISCELLÀNIA

Jacint Verdaguer, el gran poeta de la Renaixença, tenia una especial estima per fra Pere Almató. La primavera de 1886, en el seu retorn del seu pelegrinatge a Terra Santa en el vaixell *Isla de Luzon* va coincidir amb els sacerdots que acompanyaven les restes del bisbe Valentí Bierrotxoà que havia estat decapitat juntament amb Almató i que duïen al País Basc. En el *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, Verdaguer feia aquesta pregunta: "Per què Catalunya no reclama les relíquies de son il·lustre màrtir el P. Almató, com Viscaia les del P. Berrio Ochoa?". No ha de sorprendre que, dos anys després, escrivís la benvinguda a les reclamades relíquies.

A LES RELÍQUIES DE V. PERE ALMATÓ, MARTIRITZAT EN LO TUNG-KINH A 3 DE NOVEMBRE DE 1861, I ARRIBAT A VIC LO DIA 6 DE JUNY DE 1888

Ciutat de Vic, obre tes amplies portes
a l'Hèroe qui t'arriba d'Orient,
de més magnànims a tes verdes hortes
no n'ha vist arribar Tagamanent.

No duu catives de daurades trenes,
com Aulo Meví, a ton famós altar,
esclaus no et porta arrossegant cadenes:
ell als catius solia-les trencar.

Te duu el tresor de ses despulles, cendres
amb què el reliquiari s'enriqueix,
caliu mal apagat que torna a encendre's,
flor que, ha trenta anys segada, reverdeix.

Perles no duu ni cap corona bella
d'or ni d'argent; ell la volgué millor;
ell se la féu de l'or que no es rovella,
ni els lladres roben; se la féu d'amor;

d'amor, de caritat i sacrifici,
deixant pares i pàtria per son Déu;
d'amor a sos germans fins al suplici,
d'amor a Jesucrist fins a la creu.

Ciutat de Vic, mare de sants i savis,
obre-li bé tes portes i ton pit;
brote de glòria el víctor en tos llavis,
vole amb un càntic nou ton esperit.

Surt a rebre'l, oh plèiade ausetana,
angèlics compatricis de Miquel,
verges i sants, poncelles d'eixa plana
que per estrelles ha volgut lo cel.

Surt a rebre'l, Claret, tu qui sentires
los batements de son novici cor,
i en sos ulls blaus vegeres les guspies
que traïen l'incendi interior.

Llucià i Marcià, tendres roselles,
altra n'arriba a vostre ram gentil;
de sang també ses fulles són vermelles;
com a vosaltres lo segà l'abril.

Deixa lo claustre gòtic on medites
i enfilat a l'aèrea processó,
Balms; i tu que ja en lo cel habites,
baixa una estona, oh Sant Bernat Calvó.

Sortiu-lo tots a rebre amb gran cantúria,
i veja-us Vic damunt son campanar,
amb lo màrtir novell en voladúria
com de coloms entorn del colomar

Veja-us Vic com florons de sa corona
Immensa, lluminosa i eternal,
Més blanca que la neu de Costabona,
Més ampla que la serra de Puigmal.

I allí dalt en lo pòrtic de la Glòria,
a la plana de Vic al dar l'adéu,
lo nou palmó ensenyant-li de victòria
a la ciutat levítica dieu:

-Planter de sants, oh vigatana terra!
segueix florint per nostre Redemptor;
lo màrtir nat en Sant Feliu Sasserra
fes que no sia ta darrera flor.

D'eixa cadena d'or al cel penjada
fes que no sia el diamant darrer;
donen en tu cada any nova brotada
la palma invicta i lo sagrat llorer.

Segueix donant al firmament estrelles,
al temple sant tes roses i clavells,
a la Verge la flor de tes donzelles,
i a Jesucrist la flor de tos donzells.

Que sia llur jardí ton seminari
on tos Àngels ne baixen a collir
quan l'altar d'or del cèltic santuari
vullen de cors immaculats guarnir.

Poesia de Jacint Verdaguer, publicada a *La Veu del Montserrat*, n. 24, 16 de Juny de 1888,

p. 189

ISCLE I VICTÒRIA, RELÍQUIES CORDOVESES A CATALUNYA

Redacció.- D'entre els titulars de parròquies catalanes, enmig una gran diversitat, hi ha els sants originaris de Còrdova, Iscle i Victòria. Segons la seva hagiografia, eren germans que vivien en aquesta ciutat andalusa i que van ser, segons la tradició, martiritzats el 17 de novembre de l'any 313. El primer, Iscle, que en castellà s'anomena Acisclo, va ser degollat prop del riu Guadalquivir mentre que Victòria va rebre unes quantes sagetes a l'amfiteatre romà de la ciutat. Pere de Ribadeneyra, al seu *Flos Sanctorum*, va descriure de forma fabulosa com els cossos d'Iscle i la seva germana van ser recollits per una dona que duia de nom Minciana: "[...] va sepultar el de sant Iscle a casa seva i el de santa Victòria prop de la porta del Riu".

(1)

De la certesa històrica de sant Iscle en dona testimoni el poeta cristià Aureli Prudeci en l'obra *Peristephanon* o *Llibre de les corones*, escrita a inicis del segle V, quan esmenta, juntament a Zoel i a tres corones més, que "Còrdova lliurarà Aciscle".

(2) De la seva germana no en diu res.

La devoció catalana als germans cordovesos probablement prové de l'època visigòtica. Una mirada a les diverses advocacions de les quals són titulars les esglésies catalanes més antigues sembla indicar que només se'n troben a l'anomenada Catalunya Vella, on haurien perdurat dels temps anteriors a l'ocupació sarraïna.

Relíquies de sant Iscle i santa Victòria a Catalunya

La devoció catalana a sant Iscle i santa Victòria té una peculiaritat. Unes relíquies d'aquests sants haurien anat a Breda des del castell de Sant Iscle de Vidreres on les haurien deixat de retorn d'una expedició cristiana a Còrdova, al cor d'al-Àndalus. Efectivament, l'expedició de Ramon Borrell III i

Estampa de sant Iscle i santa Victòria

d'Ermengol d'Urgell, en companyia dels bisbes de Barcelona, Girona i Vic, va arribar a Còrdova per ajudar Muḥammad ibn Hišām contra els berbers de Sulaymān ibn al-Ḥakam. En el curs de l'expedició, pel juny de 1010, la capital del Califat va ser saquejada per un contingent d'uns nou mil catalans.(3) Tot i això, sembla que la devoció era ben arrelada a Catalunya quan les relíquies van ser dutes des d'Andalusia; és més, hi ha la possibilitat que la localització d'aquestes relíquies a Còrdova i el posterior trasllat respongués a una acció premeditada si, com diuen les cròniques de l'expedició, tres bisbes acompanyaven l'exèrcit.

El 18 de maig de 1263, el vescomte Grau de Cabrera va fer donació de les relíquies al monestir de Sant Salvador de Breda tot i que en va deixar una part a Vidreres.

MISCELLÀNIA

Itinerari de les relíquies a l'edat mitjana

Precisament, es té constància que la capella del castell, dedicada a sant Iscle, en posseïa en temps posteriors:

“[...] l'any 1339 el bisbe de Girona, en presència dels vescomtes Bernat II i Tímbor, va obrir, trobant-se a la capella, una arqueta que contenia 62 fragments d'ossos del sant i se'n va endur alguns, que va repartir per diferents centres religiosos perquè hi fossin venerats”.(4)

L'obra *Catalunya Romànica* fa esment del fet i explica que la documentació medieval ja constata l'arrelament de la devoció: “Villanueva trobà una consuetud del monestir manuscrita del segle XIII, una nota en la qual es disposava que se celebrés la translació del cos de sant Iscle (l'ajust) el tercer diumenge després de la Pasqua de Resurrecció”. La mateixa obra recorda com en segles posteriors era ben viva la veneració: “[...] encara al segle XVIII les relíquies es guardaven en una urna de plata que desaparegué, possiblement durant la Guerra de la Independència. Les despulles passaren a una caixa de fusta que també es perdé, amb el contingut, durant la Guerra Civil de 1936 – 39. No obstant això, el rector de la parròquia de Breda, Pere Prats, en esclatar la guerra aconseguí salvar les relíquies existents dins els bustos de plata, que es conserven encara”.(5)

La festa de l'Ajust, anomenada també Festa Petita, se celebra anualment en record del trasllat de les relíquies. Andreu Pujol explica com es va establir aquesta commemoració: “Es va establir que la translació del cos de sant Iscle s'havia de celebrar el tercer diumenge després de la Pasqua de Resurrecció. Es fa servir el terme «ajust» com a sinònim d'acord perquè la data de celebració es va pactar entre la parròquia i el monestir, atès que tots dos màrtirs esdevenien patrons de Breda”. El mateix Pujol indica aspectes relacionats amb els reliquiàris: “Les relíquies de sant Iscle i santa Victòria es van dipositar en una capella pròpia. L'urna de plata que les contenia va desaparèixer, segurament durant la Guerra del Francès. El que es conserva avui són les relíquies dels cranis, contingudes dins dos bustos de plata d'estil barroc. S'acompanyen amb el retaule renaixentista (s. XVI) de santa Victòria, format per quatre taules que narren el seu judici, martiri i mort. També hi ha dues taules que narren el martiri de sant Iscle”. I afirma: “Els patrons de Breda han tingut mostres de devoció popular al llarg de la història. Així, fins a principis de la dècada dels setanta del segle XX encara es van treure en processó, durant la festa de l'Ajust, els bustos esmentats. Era habitual, també, el cant dels goigs dels dos màrtirs. (6)

Relíquies de sant
Isclle i santa Victòria

Al voltant d'aquesta festa s'expliquen dues llegendes (7) que narren, a la seva manera, l'arribada de les relíquies a Breda.

La primera llegenda esmenta que el municipi de Vidreres també volia les restes dels màrtirs Isclle i Victòria i les van robar del monestir de Breda. Les van carregar en unes mules que, en arribar a l'empedrat del Batlle, van caure com si tinguessin les cames trencades. Llavors, els vidrenencs van reflexionar que els sants no volien marxar de Breda i els van retornar, però van negociar que una part de les relíquies es quedessin a Vidreres.

La segona llegenda diu que els de Vidreres, després de robar les relíquies i en passar pel Repiaix, van ser sorpresos per alguns de Breda i van iniciar una baralla; en aquesta brega, els de Vidreres van agafar els cossos pels peus i els de Breda pel cap i de tant estirar es van partir i van decidir quedar-se la part corresponent.

Notes:

- 1 Ribadeneyra Pere de. *Flos sanctorum*. Barcelona : Imp. de los Consortes Sierra, Oliver y Martí, 1790, v. 3, p. 425 - 427
- 2 Prudenci, Aureli. *Llibre de les Corones*. Barcelona: Fundació Bernat Metge, 1984, v. 1, p. 76
- 3 *Història de Catalunya*. Barcelona: Salvat, 1978-1979, v. 2, p. 54
- 4 *Els castells catalans*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1971, v. 3, 463
- 5 "Sant Salvador de Breda" dins *Catalunya romànica*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1996, v. 5, p. 278
- 6 Pujol, Andreu. "La petja dels Cabrera a Breda", *Revista de Girona*, n. 280, setembre-octubre de 2013, p. 49
- 7 *La portada del Maresme. Revista mensual cultural*. Granollers : Piera Edicions, SL, núm. 31, abril de 2002, p. 52

EL COS DE SANTA AMÀNCIA

Redacció.- A la capella oratori privada del casal de Sala-d'heures, al municipi de Santa Eugènia de Berga (Osona), es conserva el cos de santa Amància.⁽¹⁾ Es tracta d'un cos momificat femení, d'una nena que va morir a l'edat de deu anys, que suposadament pertany a la santa. Anteriorment havia estat venerada a Arenys de Mar. Tot i que encara hi ha moltes incerteses en el fil de la història, aquest és el cas d'un cos sant itinerant com molts d'altres.

El protagonista principal, i iniciador de l'argument, va ser un eclesiàstic de primer ordre. Antoni Pasqual i Lleu (Arenys de Mar, 7 de març de 1643 – Vic, 25 de juliol de 1704) era fill d'una nombrosa família benestant d'Arenys de Mar. El seu pare, Miquel Pasqual, mestre d'aixa d'aquesta població marinera, es va casar amb Elisabet March. El casal familiar estava situat al carrer d'Avall de la vila maresmenca. Com que Antoni no era l'hereu, el van destinar a fer carrera eclesiàstica. El 1669 va obtenir el doctorat en Dret Canònic al col·legi de Sant Climent de Bolonya, on va ocupar una càtedra d'aquesta matèria a la prestigiosa universitat de la ciutat.

Altar actual dedicat a santa Amància

El 10 de març de 1671 va ocupar els càrrecs de vicari general de Madrid i visitador eclesiàstic de Toledo. L'any següent va assumir la funció d'auditor i consultor jurídic del cardenal Portocarrero i va fer llarga estada a Roma fins l'any 1680. A Girona, el 1682 i després d'un breu pas per Madrid, va fer funcions d'ardiaca tot i que havia estat nomenat sis anys abans.

El protagonista principal, i iniciador de l'argument, va ser Antoni Pasqual i Lleu

El 15 de gener de 1684 li va ser comunicat el nomenament com a bisbe de Vic, on no va poder fer entrada fins el 12 d'abril de l'any següent a causa de la situació de guerra contra França. A l'edat de 61 anys, va morir al palau episcopal de la capital osonenca. Antoni Pladevall en descriu breument el seu exercici com a prelat: "[...] fou un bisbe zelós i meticolós que es va preocupar com cap d'altre pel bon funcionament de la seva diòcesi fent editar els Rituals o Ordinaris per l'administració de sagraments, celebrant dos sínodes diocesans els anys 1685 i 1700 i sobre tot visitant les parròquies i donant encertats decrets pel bon funcionament seu, tant en l'aspecte espiritual com l'econòmic"; i afegeix: "[...] no se li escapava cap detall i les seves visites pastorals són, sens dubte, les més completes i útils per a conèixer l'estat de la diòcesi".⁽²⁾

De la seva estada a Roma, i de mans del mateix papa Climent X, va obtenir diverses relíquies. La primera va ser la de sant Fèlix que, per encàrrec seu, va ser dipositada en una urna a l'altar de Sant Josep (que la família considerava com a propi) de l'església parroquial d'Arenys de Mar. El 25 de setembre de 1675, va rebre les restes de sant Candi i santa Clemència.

Estampa d'uns goigs
dedicats a santa
Amància, impresos el
1885

El primer d'aquell mateix mes, l'1 de setembre de 1675, ja havia rebut el cos de santa Amància, que havia estat extret del cementiri de Ciríaca de la via Tiburtina de Roma.

L'acompanyava una lauda sepulcral amb la inscripció *ReCESSIT in pace Amantia qvi vixit ann. x d. xxv*; és a dir: "Va marxar en pau Amància, que visqué deu anys i vint-i-cinc dies".

L'autenticació de les restes va ser signada per Fra. Joseph Eusanius Aquilani de l'orde de Sant Agustí, bisbe de Porfira i prefecte de la sagristia del Palau Apostòlic fent constar: "[...] sacrum corpus sive ossa corporis sanctae Christi martiri Amanticae repertum una cum vase sanguinis..." ([...] el cos sagrat o ossos del cos de la santa cristiana màrtir Amància es va trobar juntament amb el vas sanguini)(3). En aquella època es considerava aquesta peça com indicadora de les tombes dels màrtirs i solia acompanyar les restes quan s'adequaven per a la seva veneració.

Des de Roma, Antoni Pasqual la va enviar al casal familiar del carrer d'Avall d'Arenys de Mar i fou dipositada, abans del 3 de novembre de 1679, a l'oratori privat on restaria venerada durant més d'un segle.

L'hereu de la família i nebot del bisbe Pasqual, Francesc Pasqual i Arnau, va traslladar la seva residència prop de Vic; la situació bèl·lica amb els francesos va aconsellar aquesta mesura.

El 12 d'octubre de 1810, el successor dels Pasqual, Miquel de Fontcuberta, va traslladar el cos a la seva residència osonenca. De relíquies de la santa, però, ja n'havien arribat algunes restes temps abans, en concret un os; el 19 de novembre de 1707, segons autèntica del 24 de juny de 1708, era destinada a ser venerada públicament al convent vigatà de Santa Teresa.

Segons les visites pastorals, a la primera meitat del segle XIX ja es veneraven a la capella de Sala-d'heures.

Inscripció que
acompanyava
el cos de
santa Amància

Santa Amància va rebre devoció, temporalment, a la capella romànica de Sant Joan propera a l'edifici senyorial. Després de la Guerra Civil (1936-1939), santa Amància va ser traslladada a l'oratori interior del casal, dedicat a la Mare de Déu del Carme, que havia estat reformat uns anys abans.(4)

Goigs a santa Amància

De la devoció a aquesta nena “santa”, en van sorgir diverses edicions de goigs que aporten certa dosi de confusió. Al segle XVIII ja es va fer la primera edició de goigs a la impremta vigatana de Pere Morera, que va funcionar entre 1743 i 1764.(5)

Com esmenta Josep M. Pons (6), després de deixar constància de l'existència del cos a Sala-d'heures des de 1810, l'any 1885, a la Tipografia Catòlica (Barcelona), s'estamparen de nou amb les mateixes cobles dels del segle XVIII uns *Gozos en honor de la gloriosa virgen y màrtir santa Amància, cuyo cuerpo se venera en la capilla de la casa de D. Francisco de Pascual de la villa de Arenys de Mar. Su fiesta el 25 de diciembre*. I l'any 1892, a la impremta Anglada de Vic, es van tornar a editar els *Gozos á la gloriosa virgen y màrtir Santa Amància, cuyo sagrado cuerpo se venera por indulto pontificio en el oratorio de la casa solariega de don Francisco de Pascual de la villa de Santa Maria de Areñs de Mar*. Afegeix Pons: “[...] cal observar com aquesta darrera capçalera és còpia literal de la dels goigs del segle XVIII”.

Davant el ball de dates i viatges del cos sant, el mateix autor es pregunta: “És que tal volta les relíquies de santa Amància s'haurien distribuït entre els dos casals de la família Pasqual (després Fontcuberta) o sia el del carrer d'Avall d'Arenys i el de Sala-d'heures? O bé, que el prestigi de Francesc Pasqual, cap de la saga que s'establí a les terres vigatanes, féu copiar uns goigs dels altres, mantenint en la capçalera l'esment de la casa mare d'Arenys de Mar?”.

Més endavant, l'any 1926, a la Tipografia Franciscana de Vic, es van imprimir *els Gozos a la gloriosa virgen y màrtir Santa Amancia cuyo sagrado cuerpo se venera por indulto pontificio en la Capilla de Saladeuras de Don Ignacio de Fontcuberta de la Parroquia de Santa Eugenia*, que, indubtablement, fan referència al darrer emplaçament del cos sant i del qual se'n coneixen ben pocs exemplars; Josep M. Pons sembla no tenir-ne coneixement.

Notes:

1 Pons, Josep M. “Notícia biogràfica del bisbe Antoni Pasqual i Lleu”, *Festes de Sant Zenon*. Arenys de Mar: Impremta de Santa Maria, 1986 [s.p.]

2 Pladevall, Antoni. “El Bisbat de Vic entre els anys 1685 i 1688”, *Ausa*, núm. 82 i 83, 1976, p. 44

3 M.T. “Les relíquies de santa Amància”, *Butlletí del Centre Excursionista de Vic*, 1922, núm. XLIV, p. 151

4 Benet, Albert; Pladevall, Antoni. “Sant Joan d'Heures”, dins: *Catalunya romànica*. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana, vol. 3 (Osona II), p. 553

5 Llanas, Manuel. *L'edició a Catalunya: el segle XVIII*. Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya, 2003, p.177-180

6 Pons, Josep M. “Notícia biogràfica del...”. [op. cit.]

RETORN DE LES RELÍQUIES DEL BEAT MARIÀ MULLERAT A ARBECA

El 14 de setembre, van retornar a Arbeka (les Garrigues) del beat Marià Mullerat, que havia estat alcalde i metge de la població. El quadre-reliquiari havia presidit la cerimònia de seva beatificació a la catedral de Tarragona, el 23 de març de 2019.

L'arquebisbe de Tarragona, Joan Planellas, va fer lliurament del reliquiari amb la creu que sempre solia dur Mullerat, un bocí de roba d'un pantaló, petites restes òssies i cendra del seu cos cremat, recollides del lloc on va morir.

La **M**añana

El metge d'Arbeca Marià Mullerat torna a casa seva

L'arquebisbe de Tarragona retorna al municipi de les Garrigues les seves relíquies, emprades quan fou beatificat l'any 2019

per **Jordi Curcó Pueyo** — 27 setembre, 2021 en **Comarques**

Temps de lectura: 3 mins read

Jordi Curcó / Un diaca porta les relíquies del Beat Mullerat en processó fins a l'altar de l'església d'Arbeca

RELÍQUIES SÓN NOTÍCIA

VISITA GUIADA I CONFERÈNCIA SOBRE RELÍQUIES I RELIQUIARIS DES DE L'ESPERIT D'AQUESTA REVISTA

Aquestes darreres setmanes, emmarcades per aquesta revista, s'han dut a terme dues activitats. Per una banda, el 18 de setembre, el Museu Episcopal de Vic va acollir una visita guiada als reliquiariis del seu fons exposat. Per l'altra banda, el 8 d'octubre, i en el context de les Jornades Europees del Patrimoni i de les celebracions dels 50 anys dels Amics de la Seu, a la sala gòtica de la Seu de Manresa es va pronunciar una conferència sobre els Cossos Sants.

El recorregut per les diferents sales del Museu Episcopal de Vic, sota el títol genèric de "Tant a la terra com al cel", va destacar la importància històrica, religiosa i cultural d'una dotzena de peces. Després d'una breu exposició a la sala d'actes, amb la intenció de contextualitzar-les i situar-les en el temps, la desena de participants va contemplar els notables estoigs de relíquies relacionades amb tres grans èpoques. El primer d'aquests períodes, relacionat amb la col·lecció d'art romànic, va permetre observar les lipsanoteques o petites capses destinades a la consagració d'altars i la talla de la Mare de Déu de Lluçà de la segona meitat del segle XII que té un reconditori a la part posterior. La segona etapa, emmarcada en l'estil gòtic, es va iniciar amb l'urna dels Sants Màrtirs de Vic, Lluçà i Marcià, de finals del segle XIV. Aquesta peça va servir d'exemple per detallar les altres arquetes del museu, de fusta o de plata, com la de sant Llorenç de mitjan segle XIV. Després d'admirar els reliquiariis antropomorfs que imiten aquells membres dels sants al qual pertanyen les restes, la visita va finalitzar a la sala d'orfebreria barroca amb l'arqueta dels Sants Màrtirs de Manlleu, desapareguda durant la Guerra Civil i identificada fa deu anys.

La conferència "Arca sagrada, essència i presència dels Cossos Sants a Manresa" va tenir dues parts diferenciades. La primera es va dedicar a l'existència de les relíquies dels sants patrons de la ciutat, amb

una referència especial a l'afer que les va aconseguir de la parròquia de Sant Fruitós de Bages, i de la seva devoció; la relació de les diferents inspeccions a les restes dipositades a les arques de fusta, amb detall d'algunes que no se solen esmentar a part de les de santa Agnès, sant Maurici i sant Fruitós, va destacar la riquesa en relíquies preservades a la Seu. La segona part, aprofitant la recent museïtzació de les cobertes de plata, va analitzar aquestes obres d'orfebreria del segle XVII.

Observatori del Patrimoni
Etnològic i Immaterial

Cultura Viva 2021

La recerca etnològica a Catalunya

IX bis Jornada de presentació de la recerca etnològica a la Catalunya Central 2021

Programa Edició 2021

9.30 h: Benvinguda i presentació de la jornada

9.45 h: **Judit Caballeria**. *Manlleu, ciutat de teatre*

10.10 h: **Glòria Ballús**. *Manuel Jovés i Torras (*1886; †1927). De director de l'Orfeó Manresà a compositor de tangos.*

10.35 h: Joan Arimany. *Revista de relíquies cristianes a Catalunya*
"Reliquiae Sanctorum In Catalonia"

11.30 h: **Santi Ponce, José Antonio Corral, Jacint Torrents i Maria del Agua Cortés.** *Aproximació a les festes del segar i el batre a Osona*

11.55 h: **Laia Miralpeix i Maria Godayol.** *La Setmana Santa a Taradell*

12.20 h: **Gerard Verdaguer.** *Les beceroles del futbol a Borgonyà*

12.45 h: **Glòria Fluvà i Jordi Ballús.** *70 anys de Ràdio Roda.*

13.10 h: **Jordi Grané.** *Desvetllem la memòria de la pàgina de facebook "Som de Manlleu"*

Museu del Ter
(Manlleu)

Dissabte 13 de novembre
a les 9.30 h

ipec
Inventari del Patrimoni
Etnològic de Catalunya

El programa Cultura Viva és una iniciativa de l'Observatori del Patrimoni Etnològic i Immaterial que té com objectiu comunicar els resultats de les recerques científiques sobre temes etnològics que es fan a Catalunya. Cultura Viva retorna així a les comunitats que han estat objecte d'estudi els coneixements que elles mateixes han contribuït a crear.

Fotografia: dependència de la Biblioteca Obrera de Manlleu. Dècada de 1970. Autor: Joan Clapardis. Arxivat: Patrimoni

Organitzen:

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Museu del Ter
MNACTEC

Ajuntament de Manlleu

SANTORAL TRADICIONAL CATALÀ

NOVEMBRE / DESEMBRE

(R) *Posseeixen o han posseït relíquies*

NOVEMBRE

1

Festa de Tots Sants

Sant Idaci, Idali o Idalaci, bisbe de Barcelona

Sant Nundinari, bisbe de Barcelona

2

Festa de la Commemoració dels fidels difunts

3

Sant Ermengol, bisbe d'Urgell, venerat la Seu d'Urgell (R)

Els innombrables màrtirs de Saragossa

Sant Nonit, Nonet o Nonici, Bisbe de Girona

Sant Pere Almató, frare dominicà, màrtir (R)

5 Beata Maria Ràfols, nascuda a Vilafranca del Penedès (R)

6

Sant Sever, bisbe, i quatre sacerdots, venerats a Barcelona (R)

Sants i beats assassinats per la Guerra Civil (1936-1939) (R)

7

Sant Fortià, màrtir, Sant Innocent venerat a Torelló (R)

Beat Francesc Palau i Quer, nascut a Aitona (R)

9

Festa del Sant Crist de Balaguer

11

Beat Jofre de Blanes, confessor, venerat a Barcelona

12

Sant Benet, màrtir, venerat a S. Clara de Barcelona i Montserrat(R)

14

Sant Serapi, màrtir, mercedari venerat a Barcelona

Sant Ruf, llegendari primer bisbe de Tortosa

17

Sant Iscle i santa Victòria, màrtirs, venerats a Breda (R)

19

Sant Olímp, bisbe llegendari de Barcelona

21

Beat Romeu de Llivia, dominic

27

Beat Ramon Llull

29

Sant Sadurní, bisbe i màrtir, considerat apòstol de Catalunya

Santa Severa, verge i màrtir, venerada a Sant Pere de les Puel·les de Barcelona (R)

30

Sant Venato, venerat a S. Sadurní de Noia (R)

DESEMBRE

3

Sant Claudi, màrtir, venerat a Vic (R)

4

Santa Bàrbara, verge i màrtir

5

Sants Crispul, Julià, Grat, Fèlix i Patàvia, màrtirs de Tarragona

Sant Dalmay

6

Antiga festa de sant Fortià, venerat a Torelló

7

Beat Pere Cerdà, confessor, dominic venerat a Cotlliure

10

Santa Eulàlia de Mèrida, venerada a Elna (R)

Santa Júlia, venerada a Elna

Sant Trobat i 359 companys, màrtir a Girona

11

Sant Damas, papa, suposadament nascut a Argelaguer

13

Santa Llúcia, verge i màrtir, venerada a Barcelona (R)

16

Sant Josep Manyanet, prevere i fundador

23

Beat Nicolau Factor, franciscà,

25

Festa del bolqueret del Diví Jesús, venerat a Lleida

Santa Amància, venerada a Vic i Santa Eugènia de Berga

Santa Eugènia, amb part del cos venerat a Agullana (R)

Sant Faust, màrtir, venerat al temple de Betlem de Barcelona

26

Sant Esteve, protomàrtir

Sant Geronci, màrtir, venerat a Sant Pere de Torelló (R)

28

Festa dels Sants Innocents, venerats entre d'altres llocs a Barcelona i Peramea (els Martisans) (R)

31

Santa Coloma, verge i màrtir, venerada a Centelles (R) i a Santa Coloma de Queralt

PROPER NÚMERO: 1 DE GENER DE 2022

Dossier:

L'ara d'altar

Relíquies al territori:

Alt Empordà

Reliquiari:

El sepulcre de sant Ramon de Penyafort

Miscel·lània:

Sant Daniel venerat a Santa Anna de Barcelona

Santa Severa venerada a Sant Pere de les Puelles

Sant Flavià venerat a Verdú

Relíquies de santa Paula Montal

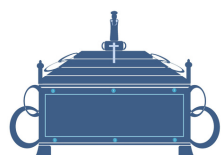
AMB LES SECCIONS HABITUALS I MOLT MÉS,...

SUBSCRIPCIÓ GRATUÏTA A:

[HTTP://WWW.JOANARIMANYJUVENTENY.CAT/SUBSCRIPCIÓ-REVISTA/](http://www.joanarimanyjuventeny.cat/subscripcio-revista/)

**Voleu accedir a números anteriors?
(cliqueu)**

**RELIQUIÆ
SANCTORUM
IN CATALONIA**

**DIRECCIÓ: JOAN ARIMANY I JUVENTENY
AMB LA COL·LABORACIÓ DE JORDI LLABRÉS I SANS**

<http://www.joanarimanyjuventeny.cat/Autoria/>
Contacte © 2021 joan arimany juventeny

Correcció:
**CONSORCI PER A LA
NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA**
CNL d'Osona - OC de Manlleu

AGRAÏMENTS:

FAMÍLIA SABATER DE CA L'ADROGUER DE L'ESQUIROL, MONTSE GINESTA, BLANCA HERNÁNDEZ, NORA VELA, CATALONIA SACRA, CNL-OC DE MANLLEU, MUSEU DEL TER I MUSEU EPISCOPAL DE VIC